

Sammen om forandring

**Lokal udvikling
skaber forandring**

s. 6

**Mere end et tag
over hovedet**

s. 26

**Når vi byder vandet
velkommen**

s. 48

Vi er en forening. Vil du være med?

I Realdania er vi omkring 180.000 medlemmer, der er samlet om vores fælles interesse for det byggede miljø – forstået som de fysiske rammer for vores hverdag. Det er f.eks. byudvikling, byggeri og bevaring af vigtige kulturmiljøer. Bæredygtighed er en rød tråd i en stor del af Realdanias arbejde. Som medlem kan du komme med til en række arrangementer, hvor du kan få mere viden og opleve Realdanias arbejde på nærmeste hold. Samtidig kan du få indflydelse, når der er valg til Realdanias repræsentantskab. Du får også rabat på entrébilletten til en række museer og andre oplevelsessteder. Alle, der ejer fast ejendom i Danmark, kan være med. Medlemskab er gratis.

Du kan melde dig ind på realdania.dk/vaer-med

Det sværeste skal vi løse i fællesskab

Foto: Bjarke Ørsted

Unge i hjemløshed. Byer ved vores kyster, der bliver udfordret af stigende havvand. Områder i Danmark, som kæmper for at skabe lokal udvikling, selvom folk flytter væk, og arbejdspladser lukker. Samlet set berører de nævnte problemer rigtig mange menneskers livskvalitet og deres rammer for hverdagen – samtidig er der ingen genveje og hurtige løsninger.

I år sætter vi i Realdanias årsmagasin fokus på, hvordan vi sammen kan løse nogle af de komplekse samfundsproblemer, hvor foreningens arbejdsfelt – det byggede miljø – spiller en rolle. Det er problemer, som ingen part kan løse alene, men som vi er nødt til at løse i fællesskab. De kræver tålmodighed og ikke mindst åbenhed, fordi løsningen nogle gange medfører et opgør med gamle vaner og etablerede systemer. Og et farvel til fortællinger om, hvordan det plejer at være.

Som Jens Rasmussen, der bor i Nakskov, siger om de seneste års udvikling i området: "Det er jo en lang, indgroet fortælling, helt tilbage fra da værftet lukkede, at her ikke sker noget." Den fortælling og udvikling forsøger et partnerskab mellem Lolland Kommune, A.P. Møller Fonden og Realdania i disse år at vende – med fokus på de mange gode ting, der allerede findes i byens bygningskultur og områdets smukke natur. I magasinet kan du komme med på rundtur i Nakskov og høre om de nye tiltag, der så småt spirer frem. Vi har også besøgt Højer, hvor en lignende indsats i de senere år har sat sig mange positive spor.

I en artikel fra Aarhus besøger vi et særligt sted, der kombinerer ungdomskulturhus og ungdomsboliger. Her er der også plads til unge, som har levet i eller på kanten af hjemløshed, og du kan møde Jens, der fået en ny start. Som han selv siger det:

"For mig har det haft en god effekt at møde unge mennesker, der måske ikke har kæmpet med helt så meget som mig, og som viser en anden vej."

UKHome i Aarhus er mere end et tag over hovedet – det er et rummeligt fællesskab.

Vi tager dig også med til Vejle og Dragør, som rustet sig til stigende havvand og mere stormflod. De to byer bruger naturens egne løsninger i mødet med det våde element og byder kort sagt vandet velkommen i stedet for at prøve at holde det ude. Det er projekter, vi tror, andre byer kan lade sig inspirere af.

I Årsmagasinet 2023 fortæller vi derudover i tekst og billeder om en lang række andre aktuelle projekter, som Realdania støtter. Projekter, som bidrager til livskvaliteten lokalt eller regionalt i hele Danmark. Og så kan du få gode råd til at bo mere bæredygtigt – både når du bruger energi, og når du vedligeholder hus og have.

Du kan læse om, hvordan vi skaber det afkast, der er grundlaget for vores støtte til projekter og for en række af vores medlemsaktiviteter. Realdania er en filantropisk forening med 180.000 medlemmer rundt om i hele Danmark, og vi har et mål om at engagere rigtig mange medlemmer i vores arbejde. I magasinet kan du komme med til nogle af arrangementerne og få et samlet indblik i, hvad et medlemskab af vores forening har at byde på.

Jeg ønsker dig god læselyst!

Lars Krarup

Bestyrelsesformand i Realdania

Indhold

s. 6

Lokal udvikling

Kom med til Nakskov og Højer, hvor Realdania i partnerskab med andre aktører arbejder for at vende afvikling til udvikling i nogle af Danmarks yderområder.

s. 38

Medlem i Realdania

Som medlem af Realdania kan du komme rundt i hele landet til spændende arrangementer. Kom med til Filantropolis i Odense, Dansk Arkitektur Center i København og Slettestrand i Nordjylland.

s. 15

Komplekse problemer

Tillid er den ubetinget vigtigste ingrediens, når man skal løse komplekse samfundsudfordringer. Interview med adm. direktør Jesper Nygård om store problemer og det samarbejde, de kræver.

s. 48

Vi byder vandet velkommen

Kystbyer rustet sig til mere havvand. Byerne Vejle og Dragør udfører stormflodssikring på naturens præmisser og lader vandet trænge ind i byen frem for at holde det ude.

s. 24

Bo Bæredygtigt

Realdania og Videncentret Bolius gør det med indsatsen Bo Bæredygtigt lettere at træffe mere bæredygtige valg og sænke klimaaftrykket for boligen. Både når det gælder den daglige adfærd og ved bygge- og renoveringsprojekter.

s. 60

Vi deler viden

Realdania samler løbende erfaringer, viden og data fra sit arbejde. Resultaterne stilles til rådighed for andre via mange kanaler, f.eks. rapporter, analyser og podcasts. Se et udpluk, som kan hentes gratis.

s. 26

Mere end et tag over hovedet

Det kræver særlig omtanke at bygge til krigsveteraner, kræftpatienter eller mennesker med sociale problemer. Læs om Realdanias arbejde med at skabe trygge rammer og fællesskab for sårbare grupper.

s. 62

Investering

Realdanias fokus på bæredygtighed og samfundsansvar afspejler sig også i tilgangen til de kommercielle investeringer. Og som i Realdanias øvrige arbejde er dialog et nøgleord.

Forsidefoto Demokrati Garage er et mangfoldigt mødested i Københavns Nordvestkvarter. I et tidligere smede- og autoværksted er der skabt plads til nye aktiviteter med fokus på demokratisk medborgerskab. Foto: Nils Meilvang

Foto denne side Hedeland Naturpark fik i 2022 en såkaldt læringsspiral, hvor alle kan blive klogere på FN's 17 verdensmål. Spiralen består af 17 verdensmålslytter med farvet glas, og i midten kan man se et stort verdenskort. Foto: Nils Meilvang

Grund til optimisme

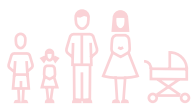

Foto: Steffen Stamp

i Nakskov

Af **Steen Breiner**

En række danske byer er udfordret af samfundsudviklingen og må genopfinde sig selv. Det gælder f.eks. Nakskov, hvor en bred indsats skal skabe lokal udvikling og arbejdspladser. Fokus er på byliv, turisme og ny energi til historiske huse. Alt sammen med udgangspunkt i de potentialer, der findes i byens bygningskultur og områdets natur.

12.500

Der er omkring 12.500 indbyggere i Nakskov, som ligger i Lolland Kommune.

Kun få mennesker er denne onsdag på Søndergade, Nakskovs gågade. I den første del af gaden ved Nygade ligger de kædebutikker, man møder i de fleste byer, men i den sidste del op mod Axeltorv er en stor del af butikkerne tomme. De understreger den udvikling – eller mangel på samme – som Nakskov har været igennem, siden skibsværftet lukkede for 36 år siden.

Det skal der ændres på, selvom det er en svær opgave, som kræver forandring over lang tid. Lolland Kommune, A. P. Møller Fonden og Realdania er gået sammen om det ambitiøse udviklingsprojekt Nakskov 2030, der skal puste nyt liv i byen over de næste år. Visionen er, at flere skal have lyst til at besøge Nakskov eller at flytte hertil.

Nakskov 2030 bygger videre på det gode, der allerede findes i byen: de historiske huse, havnelivet og naturen. Og byens borgere og lokale investorer har taget godt imod de første initiativer.

Ingredienserne, der skal skabe forandring, er bl.a. støtte til istandsættelse af de historiske huse i bymidten, udvikling af havnen, så der bliver bedre

mulighed for ophold og aktivitet, og endelig skal naturområdet ved Hestehovedet og fjorden have et kvalitetsløft med f.eks. bedre muligheder for outdoor-oplevelser.

En del af de 150 mio. kr., som partnerskabet har lagt i projektet, er gået til en bymidtefond, hvor både private og professionelle bygningsejere har søgt om tilskud til istandsættelse af ejendomme. En indsats, der vil give by og bygningsarv nyt liv.

Tilskud til nyt tag

Mange istandsættelser er endnu på tegnebrættet, men i Bibrostræde har Jens Rasmussen fået lagt et nyt, rødt tegtag på sit grønne byhus. Huset ligger midt i det gamle stræde, hvor byhusene står skulder ved skulder, og stokroserne blomstrer op langs husmurene. Her er pænt og idyllisk, selvom nogle af husene har set bedre dage.

”Hvis jeg ikke havde fået tilskud fra bymidtefonden, havde jeg nok lappet på det gamle tag. Nu synes jeg, at huset er blevet flot, og jeg håber, at det kan få andre i strædet til at gøre det samme,” siger Jens Rasmussen.

Nakskov 2030-projektet har ifølge Jens Rasmussen potentiale til at vende stemningen i byen.

”Det er jo en lang, indgroet fortælling, helt tilbage fra da værftet lukkede, at her ikke sker noget. Og man kan også se det her, hvor jeg bor. Når nogen dør eller flytter, bliver huset solgt billigt til nogen, der lejer det ud, og som ikke går op i, om her er pænt. Nu håber jeg, at vi kan få fortalt den gode historie og få nye tilflyttere, som vil bo her og ligesom jeg vil renovere huset,” siger han.

For enden af Bibrostræde ligger Axeltorv, der i sig selv er et synligt eksempel på byens forandring. Torvet skal forvandles til et levende mødested. →

← Ved kommunalreformen slog man syv fattige kommuner sammen på Lolland. Det bliver man jo ikke rigere af, siger Holger Schou Rasmussen. Han har siden 2014 været borgmester i Lolland Kommune.

Foto: Bjarke Ørsted

Restauranterne får bedre mulighed for udeservering, og torvet skal rumme arrangementer og aktiviteter året rundt. Omlægningen har medført debat blandt de lokale, ikke mindst fordi rytterstatuen af Christian X er pillet ned fra sin piedestal og flyttes til et nyt sted på torvet.

En by i original stand

På torvet møder vi Holger Schou Rasmussen, der siden 2014 har været borgmester i Lolland Kommune. Han ankommer noget utraditionelt på motorcykel.

"Det er jo blevet tørvej," konstaterer han.

Vi går en tur gennem byen og ned rundt om havnen. For at høre om planerne og ikke mindst, hvad borgmesteren selv har af bud på, hvordan den gamle købstad får noget af sin storhed tilbage.

"Husene bærer præg af, at Nakskov var en rig by for 100 år siden," siger Holger Schou Rasmussen og peger på arkitektoniske detaljer og flotte udsmykninger.

"Man levede godt af den fede landbrugsjord, og købmændene havde råd til at gøre noget ekstra

ud af det. Men nu trænger her til en kærlig hånd, for der er ikke sket meget de sidste tre årtier."

Også borgmesteren taler om skiftet, da værftet lukkede:

"Vi har en by, der trænger til omsorg, til gengæld står mange huse i original stand. Og med Nakskov 2030-projektet kan vi nu for alvor give byen et løft," siger han.

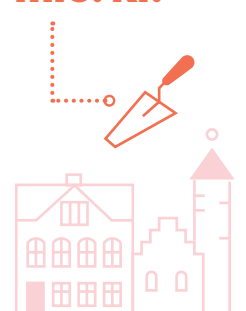
Et løft, som kommunen ikke selv havde kunnet magte.

"Ved kommunalreformen slog man syv fattige kommuner sammen på Lolland. Det bliver man jo ikke rigere af," konstaterer Holger Schou Rasmussen tørt.

For borgmesteren er der kun én nøgle til succes for Nakskov. Det handler om beskæftigelse. Og her er der grund til optimisme.

"Vi har satset benhårdt på den grønne udvikling og på at være forrest. Og vi kan se, at virksomhederne nu er begyndt at etablere sig. Danmarks første hvederaffineri er på vej, et europæisk energiselskab har købt en 136.000 kvadratmeter stor

**15,6
mio. kr.**

Bymidtefonden har til og med 2022 bevilget 15,6 mio. kr. til at istandsætte de gamle huse i Nakskov. De midler er suppleret med 24,5 mio. kr. fra husejerne selv.

grund til et kæmpe Power-to-X-anlæg i Nakskov, og i Rødbyhavn en halv times kørsel herfra regner vi med, at der skal bygges gigantiske vindmøller i de fabriksbygninger, der lige nu bruges til Femern-forbindelsen. Det betyder alt sammen masser af arbejdspladser,” siger Holger Schou Rasmussen.

En gave fra himlen

På Havnegade er der en del trafik. Alligevel er gaden populær at bo i, fordi man får en flot udsigt over havnen med i købet. Flere huse langs gaden er opkøbt af investorer, bl.a. Jens Bay. Han er i fuld gang med at renovere sin ejendom, der har fået den flotte, originale facade tilbage, takket være et tilskud fra bymidtefonden.

“Nakskov 2030 kom som en gave fra himlen og har gjort det muligt for mig at gøre mere ud af facaden. Materialer og arbejds løn til renovering koster jo stort set det samme, uanset hvor man er i landet, så uden tilskud ville jeg nok have gjort mindre. Men nu fik jeg råd til at lave det helt originalt med alle de flotte detaljer i facaden, som da bygningen blev opført,” siger Jens Bay, der oprindeligt er fra Fyn.

Hans oplevelse er, at Nakskov er ved at flytte sig fra et sted, hvor man ikke rigtig havde nogle forventninger, til nu, hvor det er tilladt at have succes.

“Jeg tør i hvert fald investere mere nu, fordi jeg ved, at der sker andre ting i byen,” siger han.

Sammen med borgmesteren krydser vi gaden og går hen til Havnebygningen, der ligger centralt på Honnørkaj. Her støtter Nakskov 2030 efter planen med omkring 30 mio. kr., som bl.a. skal bruges til at gøre bygningen og pladsen foran til et lokalt mødested, og ikke mindst til det sted, hvor turisternes besøg i byen starter. Turister håber Holger Schou Rasmussen på mange flere af.

“Jeg tror, de kommer, hvis vi får gjort området tilstrækkeligt lækkert. Og forhåbentlig får de så også øjnene op for, at her kunne de godt bo,” siger han, inden vi tager afsked. →

Vi har satset benhårdt på den grønne udvikling.

Holger Schou Rasmussen
Borgmester, Lolland Kommune

Partnerskab om Nakskov

Lokal turisme- og byudvikling kan ske med udgangspunkt i de kvaliteter, som gør et sted, en region eller en by til noget særligt. I Nakskov 2030 er Realdania gået sammen med Lolland Kommune og A.P. Møller Fonden om at bygge videre på det potentiale, der findes i Nakskov. Det sker i samarbejde med lokale ildsjæle og investorer.

Historiske huse bliver renoveret, og nye byrum bliver skabt. Adgangen til vandet bliver forbedret via Honnørkaj, og havnebygningen får nyt liv. Indsatsen fremhæver desuden havnens rå bygninger og byens stolte industrihistorie. Endelig er det planen at gøre det rekreative område Hestehovedet til et endnu bedre udgangspunkt for vandaktiviteter og naturoplevelser i Danmarks ø-rigeste fjord.

Indsatsen bygger på erfaringer fra Tøndermarsk Initiativet. Som i Tøndermarsken er der tale om en partnerskabsmodel, der samler alle relevante kompetencer i en indsats over flere år. Målet er en langsigtet positiv udvikling i Nakskov, som skal være en levende og attraktiv by for både borgere, besøgende og erhvervsdrivende. Projektet skal samtidig skabe ny viden om byudvikling i de traditionelle købstæder og inspirere andre byer over hele landet.

Ørnsholts hus bliver restaureret

Bag Nakskov Station, på vej ud af byen, ligger et særligt hus på Svingelsvej. Huset er tegnet af arkitekt Ejnar Ørnsholt, som er kendt som byens store arkitekt. Han har tegnet Nakskovs stationsbygning, bankens hovedsæde, biblioteket, et par præstegårde og talrige villaer, rækkehuse og etageejendomme.

Huset på Svingelsvej er særligt, fordi det er det hus, han tegnede til sig selv og sin familie, og det første hus i et nybyggerkvarter. Huset er fra 1919 og et eksempel på overgangen fra nyklassicisme til Bedre Byggeskik. Senere stod Ejnar Ørnsholt bag flere af vejens øvrige villaer.

I 2021 blev huset købt af Realdanias datterselskab Realdania By & Byg og indgår nu i selskabets samling af historiske ejendomme, som repræsenterer dansk bygningskultur gennem 500 år og er med til at fremme den levende bygningskultur.

Huset skal nu gennem en større restaurering, der skal give nyt liv til ejendommen. Når restaureringen er færdig, vil alle interesserede kunne komme indenfor ved et åbent husarrangement, og derefter bliver huset lejet ud som bolig.

↓ Ejnar Ørnsholt var arkitekt i Nakskov. Hans egen villa på Svingelsvej er købt af Realdania By & Byg, som nu giver huset et tiltrængt løft.

Foto: Anders Sune Berg

I en smuk gammel bygning på Søndergade, der er kontor for Nakskov 2030-sekretariatet, sidder også Katrine Hartmann, der er eventmanager i Nakskov Handel og Erhverv. Katrine Hartmann har fået støtte fra en eventpulje i Nakskov 2030 til en operafestival, der tiltrak besøgende fra stort set hele landet.

"Jeg kom selv hertil for 14 år siden, så jeg ser nok på byen med andre øjne. Jeg synes, at man kan fornemme forandringen. Under corona blev der solgt en del flexboliger, og det har givet mere liv," siger hun og tilføjer:

"Det betyder noget, at der er en levende bymidte. Derfor er det godt, at der nu bliver investeret, og at her bliver pænt og hyggeligt. Så kommer flere hertil. Jeg håber, at det også vil medføre, at der kommer flere ildsjæle på banen, så vi kan lave flere kulturelle arrangementer."

Kærlighed til Nakskov

Morten Andersen ejer sammen med to venner bygningen på Søndergade, hvor Katrine Hartmann også sidder. Den er fra 1912 og rummede tidligere en tøjboutik i stueetagen, mens etagerne over har været indrettet til bolig. De tre ejere har store planer for, hvad huset skal rumme på sigt. Planer, som arkitekt Sammy Kiraz skal hjælpe dem med at realisere.

"Vi er alle sammen barndomsvenner fra byen og opkøber bygninger her, fordi vi elsker Nakskov. Bygningerne sætter vi i stand og lejer ud. Nogle gange må vi give et års gratis husleje, andre gange er det måske os, der indretter hele restauranten, inden vi lejer den ud. Det vigtige er, at vi får skabt noget liv," siger Morten Andersen.

Ejendommen på gågaden skal, hvis alt går efter planen, være hotel. Men det er en plan, der trækker lidt ud.

Vi er byen for enden af vejen, men vi har både natur og strand og en flot historisk by, der bare trænger til en kærlig hånd.

Sammy Kiraz
Arkitekt i Nakskov

↑ Hvordan skal fremtidens by se ud? Nakskov 2030 har som mål at sende den gamle købstad og levende industriby godt ind i fremtiden.

Foto: Steffen Stamp

150 mio. kr.

er det samlede budget til Nakskov 2030. A.P. Møller Fonden, Lolland Kommune og Realdania bidrager hver med 50 mio. kr.

"Det er lidt som hønen og ægget. Vi har en analyse, der viser, at der mangler 100 værelser i Nakskov, og derfor vil vi gerne lave et hotel. Vi vil ovenikøbet gerne sælge det uden fortjeneste, hvis der bare er nogen, der vil drive det. Men hotelkæderne tør ikke komme hertil, før der er et publikum, og folk kommer jo ikke, før der er et godt hotel," siger Morten Andersen.

Både han og Sammy Kiraz har været væk fra Nakskov, men er vendt tilbage. For Sammy Kiraz og familien har det handlet om tilknytning til byen og om en ro, som storbyen ikke kan give dem. Nu arbejder han nogle dage hjemme, andre på arkitektkontoret i København.

"Nakskov har et kæmpe potentiale. Det kan alle se, når de er her. Vi er byen for enden af vejen, men vi har både natur og strand og en flot historisk by, der bare trænger til en kærlig hånd," siger Sammy Kiraz.

Morten Andersen drømmer om, at hotellet – hvis det kommer – bliver socialøkonomisk. Et sted, hvor unge, der ikke er så stabile eller boglige, får en mulighed. Han er selv ordblind, og på mange måder sammenligner han sin egen historie med Nakskovs.

"Mit læsehandicap gjorde, at jeg ikke rigtig turde håbe på ret meget fra livet. Nu er jeg investor og erhvervsmand, fordi jeg tog en beslutning om, at jeg turde. Det skal Nakskov også gøre," siger han. •

↑ Sammy Kiraz og Morten Andersen har været væk fra Nakskov, men er vendt tilbage. Det handler om tilknytning, men også om ro.

Foto: Bjarke Ørsted

Forvandlingen i Højer

En samlet indsats omkring Tøndermarsken og i Højer har sat sig tydelige spor – og skabt viden, der kan bruges andre steder i landet.

Tekst og foto **Steen Breiner**

Kommer man som fremmed til Højer, vil den første tanke nok være, at her er ens historisk by med smukke huse og charme. Men kender man byen bedre, er det tydeligt at se, at der er sket markante ændringer.

Forandringen begyndte i 2016 med Tøndermarsk Initiativet. Her var målet at give hele det UNESCO-beskyttede marskområde nyt liv i et stort samarbejde mellem Tønder Kommune, fonde, byens borgere, lokale foreninger og erhvervsliv. At tiltrække flere turister og gøre området til et endnu bedre sted at bo og besøge. Som 'porten til marsken' har der været særligt fokus på Højer by i indsatsen, der blev afsluttet i 2022.

Vi har besøgt byen for at høre, hvordan hverdagen er nu. Og om, hvordan det gik undervejs.

Vi skal bygge på det autentiske

Som turistdirektør for Rømø-Tønder Turistforening er det Colin John Seymours opgave at bygge videre på indsatsen omkring Tønder, Højer og marsken. At sikre, at flere får lyst til at opleve området, særligt uden for den travle turistsæson. En opgave, der er blevet nemmere, siger han.

"Vi er beskedne mennesker her på egnen, og vi ser ikke altid de kvaliteter, der er omkring os. Så når der kommer nogle hertil og siger, at her er der noget værdifuldt, som de gerne vil investere i, smitter det selvfølgelig af på selvforståelsen.

Så får man også selv lyst til at tage fat, for forandringer skal ske sammen med de lokale, så man får fællesskabsfølelsen med," siger Colin John Seymour.

Turistdirektøren lægger ikke skjul på, at særligt bygningskulturen har trængt til et løft, mens den unikke natur længe har været et trækplaster, der år efter år er steget i popularitet. Ikke mindst efter at den danske del af Vadehavet kom på UNESCO's verdensarvsliste i 2014.

"Folk rejser efter oplevelser, og så skal der altså se pænt ud. Det er fantastisk med naturen og sort sol, men det skal hænge sammen, og det har indsatsen omkring Højer og resten af området bidraget til. Selvfølgelig skal vi modernisere, for det er jo ikke et frilandsmuseum. Folk bor her og skal have en hverdag, men vi skal huske historien og sjælen og dyrke den fortælling," siger han. •

Man skal være nysgerrig

"Før indsatsen blev der i byen talt om, at man lige så godt kunne bestille en gummi-ged, lade kirken og møllen stå, og vælte resten," siger Jørgen Popp Petersen. Han er borgmester i Tønder Kommune, som Højer er en del af.

"Højer havde det jo som mange andre små byer på landet. Vi mistede f.eks. vores håndarbejdsseminarium og dermed alle de unge, der fulgte med," tilføjer han.

Jørgen Popp Petersen har siddet i kommunalbestyrelsen for Slesvigsk Parti siden 2010, og blev i 2022 borgmester. Han har derfor fulgt hele arbejdet med Tøndermarsk Initiativet, men også tiden inden.

"Udfordringen var, at vi havde faldt i befolkningstallet, og at ingen private investorer turde gå ind og gøre noget. Man kunne heller ikke få et lån til at købe hus her," siger han over en kop kaffe i den nye café ved Højer Mølle.

Ifølge borgmesteren er det nu vendt. Det har noget med konjunkturerne at gøre, men også med Tøndermarsk Initiativet.

Borgmesteren hæftede sig i starten af indsatsen ved, at det kneb med at få inddraget borgerne. F.eks. da man ville rive nogle af byens huse ned. Det endte med at blive droppet på grund af lokal modstand.

"Der skulle parterne i projektet nok have spurgt de lokale borgere mere. Det udviklede sig til en skepsis over for projektet, som ikke havde været nødvendig," siger Jørgen Popp Petersen, der dog tilføjer:

"Men nogle gange skal man som lokal også være villig til at lade sig presse lidt. Og have viljen til at se på tingene med andre briller."

Borgmesteren har set, hvordan Tøndermarsk Initiativet har bredt sig som ringe i vandet i Højer.

"Optimismen er vendt tilbage til byen. Drevet af de forandringer, man kan se og mærke i byrummet og i samtaler med borgere og besøgende. Folk er stolte af byen igen, og det smitter." •

Folk er stolte af byen igen, og det smitter.

Jørgen Popp Petersen
Borgmester, Tønder Kommune

Lettere for iværksættere

Aase-Lene Lysgaard Madsen driver en antik- og livsstilsbutik, og sammen med sin nu tidligere ægtefælle ejede hun Højergaard midt i byen, som blev købt af Realdania By & Byg. Som de fleste andre i byen har hun fulgt forandringen af Højer tæt. Byen er blevet pænere, men der har også været bump undervejs.

"Der er en klar optimisme omkring projektet nu og de mange ting, der er sket. Nu kan folk jo se, hvor smukt der f.eks. er blevet omkring kirken. Men der har været tider, hvor mange følte, at beslutningerne blev truffet meget hurtigt, og at borgermøderne mest var informationsmøder. Selvfølgelig kan alle ikke være med til at bestemme alt, men havde man inddraget borgerne mere bredt fra starten, så havde der nok været en større følelse af medejerskab i byomdannelsen," siger Aase-Lene Lysgaard Madsen og tilføjer:

"De mange vejarbejder med omlægning af pladser og udskiftning af asfalt til brosten var også udfordrende, særligt for de ældre, gangbesværede borgere."

De positive spor, som byomdannelsen har sat, er dog det, der fylder mest. Aase-Lene Lysgaard Madsen påpeger, at det er blevet lettere at være iværksætter i Højer:

"Højer er blevet en by, hvor man tør starte en forretning. Før var der ikke noget sted, hvor gæster og vi lokale kunne gå hen at spise. Nu bruger vi cafeen meget, også når der har været begravelse eller barnedåb, fordi den ligger lige ved kirken," siger hun. •

Tøndermarsk Initiativet

Tøndermarsk Initiativet er et partnerskab mellem Realdania, Tønder Kommune, A. P. Møller Fonden og Nordea-fonden – et løft af en hel egn med udgangspunkt i lokale kvaliteter som storslået natur og en særlig bygningskultur.

Da Højer by fungerer som 'porten til marsken', er der her sket en særlig indsats. Historiske huse er sat i stand med tilskud fra en bymidtefond, torvet har fået teglklinker lagt i sildebæn, og en del af trafikken går nu uden om bymidten.

Hotellet på torvet er genåbnet efter at have stået tomt i årevis, og på den ene side af hotellet er der nu en café, mens der på den anden side er åbnet en isbutik.

To gennemgående gader i byen har fået udskiftet asfalt med brosten. Og den gamle Højergaard, der før har været både tysk præstegård og bolig med tilhørende antikvitetshandler, er nu omdannet til Madlejr. En lejrskole drevet af Arla Fonden, hvor børn fra 6. til 8. klasse kan lære at lave mad af lokale råvarer. Det er Realdania By & Byg, som ejer Højergaard og har restaureret bygningen efter alle kunstens regler.

Højer Mølle har fået nye vinger, og en kontorbygning er omdannet til café. Møllen har desuden fået en ny forplads med klinker – og herfra kan vandrere begive sig ud på den nye, 54 km lange Marsksti.

Tøndermarsk Initiativet har desuden være med til at fremtidssikre området med klimatilpasning og naturgenopretning i Marsken, Tønder og langs Vidåen.

Andre byer kan lære af Højer

Hanne Sønnichsen har som frivillig ildsjæl taget aktivt del i, hvordan Højer skulle udvikle sig. For hende er det vigtigste, at byen har fået sin stolthed igen og nu kan tiltrække den rigtige type turister. Dem, der er interesseret i områdets særlige kvaliteter.

"Byen er kommet til at se meget bedre ud. Min mand og jeg har tit taget en aften-tur på cyklen for at se, hvor langt håndværkerne var kommet den dag," siger Hanne Sønnichsen, der driver værksted, galleri og butik i Højer.

Hun glæder sig også over, at turisterne ser ud til at komme af de rette årsager:

"Her er flere mennesker på alle tider af året, og der kommer flere i min butik, som fortæller, at de er her, fordi de interesserer sig for arkitektur og kultur. Det er også blevet nemmere at have et liv her hele året med åbne butikker," siger hun, der ikke er i tvivl om, hvad der er årsag til byomdannelsens succes:

"Vi havde brug for nogle til at se på os udefra. Vi gik måske selv lidt i tristesse og havde svært ved at se muligheder." Hanne Sønnichsen håber, at der bliver

lavet en grundig vidensopsamling nu, hvor projektet er slut. For at andre byer kan lære af erfaringerne.

"F.eks. er borgerinddragelsen ikke lykkedes helt. Selvom man skal huske, at dem, der tager ordet, ofte er de utilfredse og ikke tegner hele billedet blandt indbyggerne."

Her er flere mennesker på alle tider af året.

Hanne Sønnichsen
Indbygger i Højer

↓ Adm. direktør Jesper Nygård besøger her Vidåslusen i Tøndermarsken, som formidler den lokale historie om menneskers liv med og mod vandet. Foto: Steffen Stamp

Ingen vej uden om de sværeste problemer

Af **Steen Breiner**

Komplekse samfundsproblemer kræver, at de relevante parter går sammen og væbner sig med tålmodighed, vilje til at forstå hinanden og ikke mindst tillid. Og der er ikke noget alternativ, lyder det fra Jesper Nygård, Realdanias adm. direktør.

Et øjeblik er der stille. Realdanias adm. direktør, Jesper Nygård, læner sig tilbage i stolen og tænker efter, inden han svarer på, hvad der er mest afgørende, når en række parter sammen skal løse et komplekst samfundsproblem. Hvordan sikrer man, at det bliver løst, også selvom de partnere, der skal løse det, ikke nødvendigvis er enige om ret meget andet end dét, at der er et problem.

"Det lykkes kun, hvis man gør sig umage og accepterer, at det tager tid. Til gengæld er det min erfaring, at man opbygger tillid, når man bruger tid sammen, og tillid er den ubetinget vigtigste ingrediens i succesfuld problemløsning," siger Jesper Nygård og tilføjer:

"Jeg bruger ofte vendingen 'problemløsning er en holdsport', og det mener jeg virkelig. Det er vigtigt, at alle på 'holdet' uden forbehold prøver at forstå de andre, og det sker ikke fra den ene dag til den anden. Det kommer gennem øvelse og kontakt. Ved at respektere hinandens styrker og

svagheder og ikke mindst de forskellige rammebetingelser, vi hver især er underlagt. En virksomhed, en kommune, en offentlig myndighed, en forsker og en filantropisk forening som Realdania har vidt forskellige muligheder og begrænsninger."

Realdania har mere end 20 års erfaring med partnerskaber og samarbejder. Mange indsatser er over årene gennemført sammen med f.eks. kommuner, staten, foreninger, fonde og private virksomheder.

Særligt de store og komplekse indsatser på tværs af sektorer i samfundet kan være både udfordrende og tidskrævende, fordi der er brug for store ambitioner og nye tilgange. Derfor har Realdania siden 2014 arbejdet aktivt med samarbejdsformen collective impact, som er udviklet i USA. Metoden kan bruges til at skabe langvarige partnerskaber mellem de aktører, der har aktier i den konkrete problemstilling – og ikke mindst til afprøvning af konkrete bud på løsninger.

→ Collective impact-metoden blev anvendt i indsatsen Fremtidens bæredygtige landskaber, hvor 15 forskellige organisationer har arbejdet sammen om en jordreform.

Foto: Steffen Stamp

↓ Trolthedestien ved Kolding er udbygget med mødesteder og aktiviteter, der skaber nye fællesskaber for alle. Projektet er med i en eksempelsamling om collective impact-metoden.

Foto: Steffen Stamp

Jeg bruger ofte vendingen 'problemløsning er en holdsport', og det mener jeg virkelig.

Jesper Nygård

Adm. direktør, Realdania

Gode eksempler

Realdania har samlet læring fra syv indsatser i en eksempelsamling, der udkom i 2022.

- Fremtidens bæredygtige landskaber
- Hjem til Alle-alliancen
- DK2020
- Tøndermarsk Initiativet
- Bo trygt
- MedVind i Østerbyen
- Troldhedestien i Kolding

←
**Læs
mere her**

Et konstruktivt løsningsrum

"Vi har lært utrolig meget af arbejdet med collective impact-tilgangen. I takt med at samfundsproblemer bliver mere og mere komplekse og vanskelige at løse, kræver det både mere fordybelse, og at man lægger sine taktiske overvejelser væk, så man kan mødes i en holistisk tilgang til problemløsning. Det gælder, uanset om det handler om klimaudfordringer, udsatte børn og unge eller udviklingen af de områder i landet, der er udfordret af samfundsudviklingen – f.eks. uden for de største byer," siger Jesper Nygård.

Realdania har bl.a. støttet metoden i indsatsen Fremtidens bæredygtige landskaber, hvor 15 forskellige organisationer – fra Danmarks Naturfredningsforening til landbruget – siden 2014 har arbejdet sammen om en jordreform. En reform, der skal sikre, at brugen af det åbne land gavner både landbrug, klima, natur og vandmiljø – og samtidig skaber bedre muligheder for oplevelser og friluftsliv.

"Parterne kendte alle sammen hinanden, men mange af dem havde modstridende dagsordener. Det er interesseorganisationer, som i den offentlige debat gennem årene har været særdeles uenige.

Men i samarbejdet her har de smidt positionering over bord og er kommet rigtig langt ved at tale om og fokusere på det, de var enige om. Det er jo helt forunderligt, at der kan skabes sådan et tillidsfuldt og konstruktivt rum," siger Jesper Nygård.

Samarbejdet har da også båret frugt og skabt mærkbare resultater i form af helt nye metoder til udvikling af Danmarks åbne arealer, hvor over 60 procent er ejet af landbruget. Der er både skabt gode lokale jordfordelingsprojekter og internationalt anerkendte forskningsresultater, der har været med til at understøtte arbejdet undervejs.

På tværs af sektorer

I efteråret 2022 sluttede arbejdet i Fremtidens bæredygtige landskaber, og for Realdania blev det anledning til at følge op på en række indsatser, hvor collective impact helt eller delvist har været i brug. Det blev til en eksempelsamling med temaer fra klimahandling i danske kommuner over manglende social mobilitet til forebyggelse af indbrud.

Fra eksempelsamlingen nævner Jesper Nygård bl.a. indsatsen MedVind i Østerbyen i Esbjerg, hvor en bred alliance af partnere med støtte fra Lauritzen

//

Vi er indimellem nødt til at læne os ud over kanten og prøve nogle ting af. Det gælder i særlig grad, når vi taler om de rigtig svære problemer.

Jesper Nygård
Adm. direktør, Realдания

Fonden over en 12-årig periode arbejder med at skabe social mobilitet for børn og unge.

“Det er et samfundsmæssigt problem, at mange unge i Østerbyen og i andre udsatte boligområder ikke får en ungdomsuddannelse. Det kan kun løses, hvis vi kigger hele vejen rundt og f.eks. tager højde for, at forældrene ofte selv er uden uddannelse, at familierne bor i et udsat boligområde, at gennemsnitskaraktererne er lave, og at de unge ikke deltager i sports- og foreningslivet. Det er en bred palet på tværs af sektorer, fra offentlige forvaltninger til frivillige ildsjæle, som skal samles og finde løsninger.”

Kommunikation er afgørende

Opsamlingen på tværs af syv konkrete eksempler viser, at kommunikation og dialog er afgørende – ikke mindst når mange parter bliver hørt og involveret. God kommunikation kan skabe opbakning til forandring og forankre den lokalt. Og kommunikation er central, fordi den måde, vi taler om et problem på, kan skabe en forandring i sig selv.

Til gengæld kan manglende eller sen kommunikation skabe en utilsigtet modstand mod et projekt, siger Jesper Nygård. Han henviser bl.a. til vigtig læring fra Tøndermarsk Initiativet i forhold til tidlig og rigtig kommunikation ud i lokalsamfundet.

“Det er en læring, vi har taget til os og bl.a. bruger i vores tilsvarende indsats i Nakskov,” siger han.

Derudover peger eksemplerne på, at en vej til succes er at have en dedikeret ledelse af indsatsen, som upartisk kan facilitere processen. Og så kan det være en god idé – men ikke en nødvendighed – at have en filantropisk hjælpemotor med, som hverken repræsenterer myndighed eller faglig erfaring, men kan bidrage med viden fra andre forandringsprojekter.

Succes eller læring

Collective impact-tilgangen vil også fremover være at finde på Realданияs hylde med værktøj.

Her står den bl.a. ved siden af den mere klassiske filantropi, hvor nogen sender en ansøgning og får støtte til et projekt, hvis ideen er god og inspirerende. Og ved siden af den katalytiske tilgang, hvor foreningen typisk selv, som regel sammen med partnere, skubber større indsatser i gang, der gennem løsninger og eksempler skal vise en vej, som andre kan lade sig inspirere af.

“Tilgangen og tænkningen i collective impact er relevant i mange problemstillinger, der kalder på egentlig systemforandring. Det er måske ikke hver gang, at vi vil bruge hele modellen, men jeg kan se, hvor meget vi allerede har integreret metodens elementer i mange forskellige typer af projekter siden 2014. Så den er helt sikkert kommet for at blive,” siger Jesper Nygård.

Han tilføjer, at i netop de mere systemforandrende indsatser, der kræver brede partnerskaber, kan den filantropiske sektor have en særlig rolle. “Vi kan være et supplement til den private og offentlige sektor, hvor vi kan gøre nogle ting mulige, fordi vi kan tåle at tage en større risiko, end hvis man arbejder for skatteydernes eller aktionærernes penge. Og samtidig står vi et neutralt sted, hvor det kan være lettere at facilitere samarbejde mellem aktører, som måske normalt ikke er enige om ret meget. Som en del af samfundskontrakten er vi meget opmærksomme på ikke at overtage for andre. Vi ‘ejer’ ikke problemerne, men vi kan bidrage til at finde løsningerne.”

Et af Jesper Nygårds yndlingscitater kommer fra Sydafrikas nu afdøde præsident Nelson Mandela og lyder ‘I never lose. I either win or learn’.

Om collective impact

Collective impact er en arbejdsform til at løse fælles udfordringer.

Fem principper er afgørende:

1. Fælles agenda og konkrete mål
2. Fælles målemetoder
3. Forpligtende aktiviteter
4. Hyppig og åben kommunikation
5. Fælles sekretariat

Læs mere her

Han bruger det ofte, når han skal beskrive Realdanias tilgang til at løse problemer.

"Jeg har tilladt mig at omskrive Mandelas citat til: 'Det kan aldrig være en fejl at eksperimentere i jagten på svar og løsninger. Enten har vi succes, eller også lærer vi noget'. For i fejl ligger som regel også et svar på, hvordan man så skulle have gjort. Det er selvfølgelig ikke et mål at begå flest mulige fejl, men hvis vi aldrig begår fejl, så er det, fordi vi ikke er modige og risikovillige nok. Vi er indimellem nødt til at læne os ud over kanten og prøve nogle ting af. Det gælder i særlig grad, når vi taler om de rigtig svære problemer, som vi stadig har til gode at løse. Og det er der en særlig forpligtigelse til, når man arbejder med filantropi," siger han.

Ikke noget alternativ

Vi vender tilbage til det med tilliden. For i indsatser, der varer lang tid, er det ikke usædvanligt, at personer omkring bordet i partnerskabet bliver udskiftet undervejs. Og det sætter altid projektet lidt tilbage, hvilket er noget, man er nødt til at planlægge efter, siger Realdanias adm. direktør.

"Det her handler jo sjældent om tillid mellem institution 1 og institution 2. Det er tillid mellem mennesker. Derfor er det også nødvendigt, særligt i de store, langvarige projekter, at have en plan for, hvordan man får de nye personer med ombord. Sidder der én i rummet, som ikke forstår, hvad der sker, og hvor tilliden ikke er på plads, så duer det ikke," siger Jesper Nygård og afslutter:

"Så også på den måde er det en svær og tidskrævende operation, men alternativet er, at de komplekse problemer ikke bliver løst." •

↓ Klimaudfordringerne er et komplekst problem, der kræver fælles løsninger. Aarhus Kommune er en del af DK2020, hvor danske kommuner følger i fodsporene på de mest klimaambitiøse byer i verden med konkrete klimahandleaner. 95 ud af 97 mulige kommuner deltager. Københavns Kommune har en klimahandlean som medlem af bynetværket C40.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Realdania har tre mål for foreningens samlede arbejde

**Vi er for nuværende og fremtidige generationer
Vi fremmer en bæredygtig udvikling
Vi fremmer ny viden og innovation**

6 filantropiske mål

Realdania arbejder for at øge livskvaliteten gennem det byggede miljø.

Med de filantropiske indsatser er det foreningens mål at fremme udviklingen inden for en række områder, der bidrager til denne mission.

Sundt, effektivt og bæredygtigt byggeri

Realdania vil udvikle, demonstrere og formidle innovative løsninger i byggeriet med det formål at skabe en mere effektiv og værdiskabende byggesektor og mere miljørigtige og sunde bygninger som rammen om vores hverdag.

En levende bygningskultur

Realdania vil bidrage til en levende bygningskultur gennem gode eksempler inden for arkitektur, bevaring og udvikling af bygningsarven og engagerende formidling af viden om bygningskulturen.

Bedre boligmiljøer

Realdania vil fremme bedre boliger og boligmiljøer gennem udvikling af eksisterende og nye boformer, bedre fysiske rammer og formidling af viden om boligforhold.

Stedbundne potentialer over hele landet

Realdania vil bidrage til, at det skal være attraktivt at bo i, arbejde i og besøge områderne uden for de største byer. Derfor arbejder vi for at tilpasse, styrke og forny de områder, der er udfordret af samfundsudviklingen, med udgangspunkt i de lokale stedbundne potentialer.

Bæredygtige byer

Realdania vil medvirke til udviklingen af mere bæredygtige byer, så de bliver en attraktiv ramme for menneskers liv og trivsel.

Nye rammer for fællesskaber

Realdania vil styrke de fysiske rammer for fælles mødesteder, der fremmer sociale relationer og inkluderende og ligeværdige fællesskaber.

Seks af FN's Verdensmål rammer ind i Realdanias filantropiske arbejdsfelt og supplerer de filantropiske mål.

Filantropiske glimt

Foto: Claus Bjørn Larsen

Pingviner er flyttet ind i Kattegatcentret

På havnen i Grenå ligger Kattegatcentret – et stort akvarium med hajer, sæler og et hav af fisk. Nu har centret også fået et pingvinanlæg, som består af to etager, så man som besøgende både kan

opleve dyrene over og under overfladen. Kattegatcentret er åbent året rundt, og det er dermed en af de attraktioner i Østjylland, der kan tiltrække turister også uden for højsæsonen.

Det er godt for lokalområdets udvikling, når flere familier og skoleklasser fra resten af Jylland kommer på besøg i Grenå.

De nyindflyttede pingviner trives bedst i kulde, og derfor skal anlægget naturligvis holdes koldt. Det er energikrævende, og derfor har Realdania bidraget til at finde de mest klimavenlige løsninger. Der er etableret solceller og grundvandskøling, som skruer ned for elforbruget og op for bæredygtigheden, både når det gælder klima og økonomi.

Renovérprisen fejrer 10-års fødselsdag

For ti år siden opstod ideen om, at Danmarks bedste renoveringer fortjener en pris. Renovérprisen samler hvert år byggeriets aktører til en hyldest af håndværk, istandsættelse og samarbejde. Vinderne gennem årene har bl.a. været Det Kongelige Bibliotek i Aarhus, Fabers Fabrikker i Ryslinge og Ørstedes Haver i København. I byggebranchen fylder renoveringer mere end halvdelen af den samlede produktion, og det er ofte mere bæredygtigt at renovere de bygninger, vi har. Det særlige ved Renovérprisen er, at prisen gives til hele holdet frem for en enkelt bidragsyder. Det vil sige, at hæderen både går til bygherren, rådgiverne og håndværkerne. Realdania uddeler prisen sammen med Grundejernes Investeringsfond én gang årligt.

Fabers Fabrikker i Ryslinge.
Foto: Thomas Rockall Muus

Bæredygtige byer i EU

100 europæiske storbyer skal være klimaneutrale i 2030 – det er en EU-målsætning. Men byerne skal ikke kun være klimaneutrale, de skal også være rare at bo i og robuste over for klimaforandringer. Som et skridt på vejen har EU-Kommissionen udvalgt seks fyrtårnsprojekter. Ét af dem er DESIRE – et bredt, internationalt samarbejde, som ledes af bl.a. Dansk Industri,

BLOXHUB, Dansk Design Center, Dansk Arkitektur Center og Creative Denmark.

DESIRE fokuserer på cirkulær økonomi, æstetik og det byggede miljø, hvor parterne omkring udviklingen af i alt otte byrum og bygninger i fem forskellige lande lærer af hinanden med henblik på at skabe løsninger, der kan anvendes i mange byer i Europa.

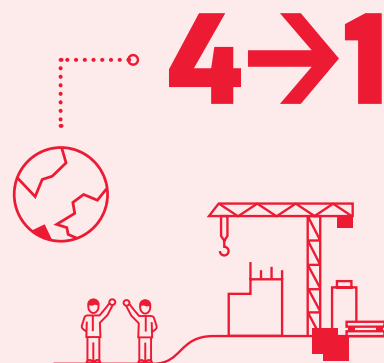
Realdania har støttet ansøgningsprocessen til DESIRE.

Demokrati Garage skaber dialog

Beboerne i Københavns Nordvestkvarter har med støtte fra bl.a. Realdania fået et nyt mødested i Demokrati Garage. København NV er et mangfoldigt kvarter, og det er vigtigt med gode, lokale mødesteder, hvor alle kan udveksle holdninger og erfaringer. Demokrati Garage har højt til loftet, og det tidligere smede- og autoværksted er en uformel ramme, hvor dialog, samarbejde og idéudvikling mellem borgere, politikere, iværksættere og kulturaktører trives. Bygningerne viser den arkitektoniske forskellighed, som kendetegner København NV, hvor boliger og industribygninger ligger side om side.

Foto: Nils Meilvang

Bæredygtigt boligbyggeri for planeten

I Danmark forbruger vi jordklodens naturressourcer i en hastighed svarende til, at vi havde fire planeter til rådighed. Kan man bygge boliger, hvor vi reducerer klimaftrykket til 1/4? Sammen med andre vil Realdania opføre eksempler på mere bæredygtige, sunde og attraktive boliger – og samtidig dele viden ud undervejs. Det er målet at reducere det samlede klimaftryk for et nyt boligbyggeri i Danmark med 75 procent inden 2030. 'Boligbyggeri fra 4 til 1 planet' er et samarbejde mellem VILLUM FONDEN og Realdania.

Planlægning kan mindske klimaaftryk

Lokalplaner, kommuneplaner og planstrategier. Det er alt sammen vigtige redskaber for landets kommuner til at skabe bæredygtig udvikling. Og ikke mindst i arbejdet med at reducere udledningen af drivhusgasser og samtidig sikre byer, hvor der er rart at bo. Det ønsker Realдания sammen med Plan- og Landdistriktsstyrelsen at understøtte. Indsatsen Plan22+ rulles ud i årene 2022-2027 og er igangsat i lyset af de nationale klimamål og det klimaarbejde, som de fleste af landets kommuner er i gang med i indsatsen DK2020.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Få husly på Ragnhilds Gård

Nyord er en lille landsby på øen af samme navn, nordvest for Møn. Her ligger der tre- og firelængede gårde på stribet, som udgør et ganske særligt kulturmiljø. En af bygningerne er Ragnhilds Gård. Ragnhild boede på gården frem til 2017, hvorefter bygningen blev købt af tre familier, der opkaldte den efter den tidligere ejer. Gården trængte til en kærlig hånd, til gavn for landsbylivet, og Realдания støttede derfor de lokale ildsjæle i at restaurere den bevaringsværdige bygning, der er godt og vel 250 år gammel. Restaureringen blev færdig i sensommeren 2022. Ragnhilds Gård tilbyder i dag overnatnings- og spise-muligheder for besøgende på den lille ø.

Kunst i skoven

Samtidskunst kombineret med friluftsliv og naturoplevelser. Det er, hvad Deep Forest Art Land tilbyder i Døvling Meldgaard Skov mellem Herning og Billund. Her kan besøgende gå på opdagelse blandt ca. 80 skulpturer og kunstværker, der gemmer sig under trækroneerne. Det udendørs udstillingssted blev etableret i 2009.

Realдания støtter opførelsen af en ny bygning i skoven, så Deep Forest Art Land kan følge med stigende publikumsinteresse og få bedre plads til det fællesskab, som er opstået omkring lokale frivillige, kunstnere og besøgende.

Grønt byrum i Fredericia er åbnet

Bydelen Kanalbyen i Fredericia har fået et nyt grønt åndehul. Fra kanalen i vest til fæstningsvolden i øst bugter Naturparken Sønder vold sig gennem den bydel, som Realдания By & Byg og Fredericia Kommune står bag. I Sønder vold kan beboere og andre besøgende spadserere gennem forskellige naturtyper i form af strand-overdrev og skovbryn.

Landskabsarkitekter fra SLA har nøje udvalgt parkens mange forskellige træer, buske og blomster, så de styrker biodiversiteten på stedet.

For 20 år siden var området præget af tung industri, men Sønder vold er i dag et stort plus for livskvaliteten i Fredericia – ikke mindst for beboerne i Kanalbyen, som nu har både Lillebælt, kanalerne og et stort grønt byrum at glæde sig over hver dag.

Foto: Tina Hou Christensen

Sådan kan du bo mere bæredygtigt

Det kan være svært at finde ud af, hvad de mest bæredygtige løsninger er. Nogle gange kan det være dyre forandringer i hjemmet, men ofte er det ganske små tiltag, der nemt kan ordnes.

Gør haven mere vild

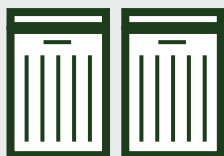
Lad haveaffaldet ligge. Så vil træstammer, grene osv. holde længere på den CO₂, der er optaget i planterne. Skab en varieret have, da forskellige insekter foretrækker forskellige planter.

Del haveredskaber med naboen

Jo færre haveredskaber vi hver især køber, desto mindre er miljøbelastningen fra produktion af nyt. Flere redskaber bruger du alligevel kun sjældent.

Sortér affaldet

Støt op om sorteringsordningerne, da det giver mulighed for at genanvende store dele af affaldet.

25-40%

Der er mange penge og meget CO₂ at spare ved at efterisolere loftet. Typisk vil mellem 25 og 40 procent af alt varmetab fra huset ske gennem loft og tag. Tænk over varmeforbrug uanset løsning.

33%

I et typisk dansk hus slipper der cirka 33 procent varme ud gennem dårligt isolerede og utætte vinduer. Er dine ruder gammeldags termoruder, kan du overveje energiruder. Du kan nogle gange nøjes med at skifte ruderne. Men tænk over varmeforbrug uanset løsning.

Brug certificerede materialer

Hvis du kan købe certificerede materialer til dit byggeprojekt, sikrer det, at der er tænkt over miljøhensyn.

Sluk for standby

Op mod 10 procent af en husstands elforbrug bliver brugt på standby-funktionen.

20%

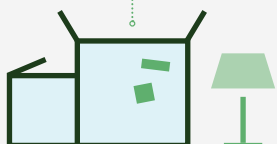
De fleste husholdninger kan spare 15-20 procent på elforbruget til lys, uden at det går ud over kvaliteten. Sluk for lyset, når du ikke bruger det, og brug LED-pærer i alle lamper.

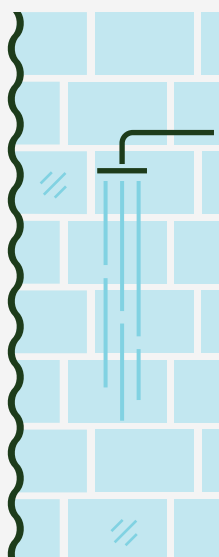
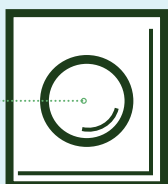
Genbrug mere

Ved at reparere, genbruge og købe brugt forlænger du levetiden på ting, og du sparer på produktionen af nye.

30%

Sænk temperaturen i varmtvandsbeholderen. I et almindeligt parcelhus udgør energiforbruget til det varme vand op mod 30 procent af det samlede energiforbrug til opvarmning. Er temperaturen ude ved vandhanen over 50 grader, er vandet i dit anlæg for varmt.

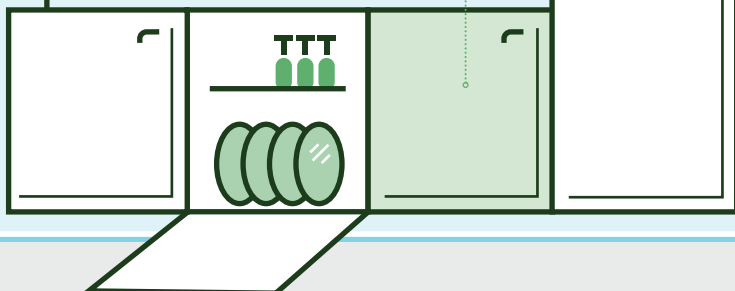

Vask i koldere vand

Meget af vores tøj kan sagtens blive rent i koldere vand, og vask ved lavere temperaturer er med til at spare på energien.

20 liter

En dryppende vandhane kan koste 20 liter vand i døgnet. Det kan blive til 7m³ på et år.

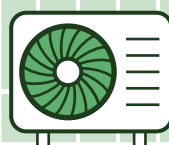

Giv dit køkken et langt liv

Danskerne udskifter i gennemsnit køkkenet efter 11 år. Men et nyt køkken koster ca. et ton CO₂. Måske kan du nøjes med at give køkkenet et nyt look med nye låger?

50%

Installér en sparebruser. Med den kan du spare op mod 50 procent af vandforbruget, når du tager brusebad.

Udskift fyret med en varmepumpe

Erstat de fossile energikilder med en mere klimavenlig løsning som varmepumpe eller fjernvarme, hvis det er muligt. Så sparer du både på varmeregningen og CO₂-udledningen.

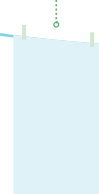
←
Se mere her

Mange danskere vil gerne bo mere bæredygtigt, men er i tvivl om hvordan. Derfor har Realdania og Videncentret Bolius lanceret indsatsen Bo Bæredygtigt, der skal gøre det lettere at træffe mere bæredygtige valg og dermed sænke klimaaftrykket for boligen. Både når det gælder den daglige adfærd og ved bygge- og renoveringsprojekter.

Videncentret Bolius har samlet en lang række gode råd, inspiration og viden på hjemmesiden.

Lad tøjet lufttørre

Hæng dit vasketøj op udendørs i stedet for at bruge tørretumbleren. Det slider mindre på tøjet og sparer el.

Mere end et tag over hovedet

Af Louise Graa Christensen Foto Roar Paaske

Alle har brug for et rart sted at være – ikke mindst mennesker med tung bagage i form af sygdom eller sociale problemer. Et eksempel er kollegieboligerne UKHome i Aarhus, som tilbyder unge på kanten af hjemløshed en tryk ramme i hverdagen og nye fællesskaber med andre i Ungdomskulturhuset UKH.

↑ Ungdomskulturhuset UKH rummer et væld af aktiviteter på flere tider af døgnet – her er det fælles madlavning for brugerne. Beboerne på UKHome, som er en del af UKH, har mulighed for at deltage i fællesskabet.

← Et par gammeldags kørestole fra patienthotellet har fået nyt liv som have-stole på en lille terrasse i Ungdomskulturhuset UKH.

23-årige Jens' tilværelse havde længe bevæget sig i en negativ spiral, da han i 2019 besluttede at flytte fra Aarhus til København og forfølge et ønske om at få en studentereksamen. Men han måtte opgive sine ambitioner og blev i stedet en del af et voldspræget miljø, som han sad fast i. Den eneste udvej var at droppe studiet og vende tilbage til Aarhus.

Heller ikke det var nemt. Et kompliceret forhold til familien betød, at han måtte til flytte rundt fra sofa til sofa eller sove på gaden. Samtidig forsøgte han at genoptage studierne.

"Jeg havde afleveringer hver uge, som krævede fordybelse. Det er sindssygt svært, når man samtidig skal finde et sted at bo fra dag til dag. Så det lykkedes ikke, og efter halvanden måned blev jeg nødt til at droppe studiet," fortæller han.

Herfra kunne det være fortsat ned ad bakke. At det ikke skete, skyldes i høj grad, at Jens blev tilbudt en ungdomsbolig i bygningen, der før var patienthotel ved det gamle amtssygehus i Aarhus. Den er forvandlet til ungdomskulturhuset UKH, og på 1. sal ligger kollegiet UKHome med 24

ungdomsboliger, som har ungdomskulturhuset og dets værdier som fundament. Et kollegie, som Realdania har været med til at udvikle som led i foreningens arbejde med unge i hjemløshed.

Halvdelen af boligerne i UKHome er tiltænkt sårbare unge på vej ud af hjemløshed. Unge som Jens, der nu har fået hold på – og en ramme om – hverdagen.

"Folk her er meget rummelige og inkluderende, og i kombination med ungdomskulturhuset er kollegiet et fantastisk sted at bo. Det betød meget for mig, at jeg blev eksponeret for de mange aktiviteter uden at skulle gøre en stor indsats selv, og jeg blev f.eks. hurtigt involveret i Madmekka, som er en del af Dansk Flygtningehjælp Ungdom. Her mødes vi og laver mad og spiser sammen. Det var afgørende for mig, at jeg er blevet lukket ind i det fællesskab," siger Jens.

Et safe space

Ungdomskulturhuset UKH rummer et væld af aktiviteter på flere tider af døgnet. Fra madlavning

i det fælles køkken over nyskabende musik i øve-lokalet til kunstneriske udfoldelser i værkstederne. I UKH's rummelige entré er væggene malet i nøje afstemte farver, der er dekoreret med kunst og flyers, som indbyder til forskellige aktiviteter og arrangementer. UKH og UKHome er forbundet med en intern trappe og en dør af glas, der gør det lettere for kollegiets beboere at træde ind i det sociale fællesskab, fordi de kan se, hvad der sker.

Udsmykningen er kreeret af husets tidligere og nuværende beboere og brugere. Flere indretnings-elementer er taget med fra patienthotellet – f.eks. har et par gammeldags kørestole med grønt læder fået nyt liv som havestole på en lille terrasse.

”Det har været målet at lægge en ung tone ind i renoveringen og få boligerne koblet sammen med ungdomskulturhuset, så der er en rød tråd i indretningen. Det samme gælder værdierne omkring åbenhed og mangfoldighed, som er blevet definerende for UKHome, fordi de er så grundfæstede i UKH,” siger Lone Jensen, der er leder af både UKH og UKHome.

Såvel i UKH som i UKHome er rammerne præget af en kombination af kvalitetsmaterialer og genbrugsfund. De store spiseborde er udført af en tidligere bruger af huset.

”Hele huset er skabt til, at unge bidrager med noget. Det kan være kunst, men det kan også være socialt ved at deltage i fælles madlavning. Unge vil gerne fællesskabet, og de mange muligheder for at involvere sig gør det nemmere for de mest sårbare at komme ud fra værelserne og blive en del af noget større. Det er ikke nok, at de bare har taget over hovedet,” siger Lone Jensen. Hun påpeger, at dét, at der er ansat en social vicevært og en fællesskabsvært, også skaber værdi.

De 24 boliger på 1. sal adskiller sig fra andre kollegier. Alle boligerne har f.eks. eget tekøkken og bad. For selvom de unge kan være en del af fællesskabet, er det også vigtigt, at de har mulighed for at trække sig tilbage til et trygt sted, der rummer de vigtigste hverdagsfaciliteter.

I en rapport fra rådgivervirksomheden Carlberg, der evaluerer, hvordan de fysiske rammer i UKHome fungerer for beboerne, fremgår det tydeligt, at det har betydning, at de unge har en buffer. Fællesskaber skal være et tilvalg, og indretningen af de fysiske rammer gør en forskel. →

↓ **27%**

Antallet af 18-24-årige i hjemløshed er faldet med 27 procent fra 1.023 personer i 2019 til 744 personer i 2022.

Den generelle hjemløshed i Danmark er faldet cirka 10 procent fra 2019 til 2022.

Kilde: Hjemløshed i Danmark 2022, en national kortlægning fra VIVE.

↓ Lone Jensen, der er leder af både Ungdomskulturhuset UKH og UKHome, viser rundt i det tidligere patienthotel.

→ Ungdomskulturhuset UKH er skabt til, at unge bidrager med noget. Det kan være kunst, men det kan også være socialt. Fritidsaktiviteter og fest i Ungdomskulturhuset UKH kan vælges til og fra. Fællesskab er en mulighed – ikke en pligt. Det letter hverdagen for de mest sårbare beboere på UKHome.

//

For mig har det haft en god effekt at møde andre unge, der måske ikke har kæmpet med helt så meget som mig, og som viser en anden vej.

Jens

Beboer på UKHome

Sådan er det også for Jens.

"Jeg kan godt lide at støde på folk og have en god snak. Men det er meget vigtigt for mig at have et safe space for fortsat at have det godt. Jeg har brug for ro til at studere og slappe af uden forstyrrelser, og det er vigtigt for mig at kunne trække mig helt. På den måde finder jeg også energien til at indgå i fællesskabet," siger han.

Kan vælge fællesskabet til

Vibeke Jensen er forvaltningschef i Aarhus Kommune. Hun arbejder bl.a. med unge i hjemløshed og fremhæver, som Lone Jensen, vigtigheden af fællesskab.

"Det er ikke nok bare at give sårbare unge et sted at bo, for mange kæmper f.eks. med psykiske udfordringer eller ensomhed. Derfor kræver det en helhedsorienteret indsats. Og vi kan se, at boligerne i UKHome i kombination med et ungdomskulturhus, der bærer præg af fællesskab, mangfoldighed og

↓ **45%**

Antallet af unge i hjemløshed i Aarhus er faldet med omkring 45 procent fra 172 til 95 personer i perioden 2019 til 2022.

Kilde: Hjemløshed i Danmark 2022, en national kortlægning fra VIVE.

Housing First

Housing First er en særlig tilgang, der handler om, at mennesker i hjemløshed hurtigst muligt skal tilbydes egen bolig, samtidig med at de får den nødvendige sociale støtte i hverdagen.

Internationale og danske erfaringer er gode. En evaluering fra Odense Kommune viser f.eks., at ca. 80 procent af de ca. 500 borgere, som i perioden 2010 til 2018 fik en bolig efter Housing First-principperne, stadig var i bolig efter tre år.

↓
**Læs mere om indsatsen
Unge i Hjemløshed**

← Ungdomskulturhuset i Aarhus tilbyder en lang række aktiviteter, f.eks. fælles madlavning med efterfølgende måltidshygge, som beboerne på UKHome kan deltage i, hvis de har lyst.

kulturel aktivitet, gør en forskel for de unges trivsel og livskvalitet,” fortæller Vibeke Jensen.

I Aarhus Kommune er antallet af unge i hjemløshed faldet fra 172 til 95 personer fra 2019 til 2022, altså omkring 45 procent. På landsplan er antallet af unge i hjemløshed i den tilsvarende periode faldet med omkring 27 procent. Vibeke Jensen mener, at der meget vel kan være en sammenhæng mellem det aktive fokus og det markante fald i unge i hjemløshed. Housing First-tilgangen spiller også en rolle.

“UKHome er ét af de initiativer, der har vist sig at hjælpe de unge. At placere en ung hjemløs i en 1-værelses lejlighed er langt fra altid en god løsning, og derfor er der flere ting, som gør UKHome til noget særligt. De sårbare unge kan blive en del af et fællesskab med mere ressourcestærke unge. De kan udfolde sig kreativt, og husets rammer giver mulighed for, at de kan tappe ind og ud af fællesskabet,” siger hun.

Ingen standardløsninger

Vibeke Jensen peger på, at indretningen i UKHome adskiller sig fra de fleste andre af kommunens kollegieboliger:

“Der er ikke nogen standardløsninger her, for indretningen er tilpasset menneskelig adfærd. Bygningerne skal indrette sig efter menneskene, der bruger dem, og ikke omvendt”.

Jens nåede at bo kortvarigt i en delejlighed med en anden udfordret ung, inden han fik sin ungdomsbolig i UKHome. Derfor ved han, at det bestemt ikke er ligegyldigt, hvordan han bor.

“Det var ikke positivt, at vi var to i samme situation. Det er selvfølgelig meget bedre at få tildelt en lejlighed end at være hjemløs, men UKHome og UKH er farverigt og blomstrende, og vi har selv indflydelse. Det gør det nemmere at udvikle sig og nå til et bedre sted, selvom jeg stadig har udfordringer,” siger han og tilføjer:

“For mig har det haft en god effekt at møde andre unge, der måske ikke har kæmpet med helt så meget som mig, og som viser en anden vej.”

Jens optræder anonymt, og navnet er opdigtet. Redaktionen er bekendt med hans identitet. •

Realdania og unge i hjemløshed

Realdania lancerede i 2019 en indsats for unge i hjemløshed med udgangspunkt i Housing First-tilgangen. Der mangler f.eks. viden om boligmiljøets konkrete betydning, når det handler om at komme ud af hjemløshed, og dertil kommer udfordringen med udbuddet af betalelige boliger i især de større byer. Samarbejdet med Aarhus Kommune om udviklingen af UKHome i er en del af arbejdet.

Realdanias arbejde med unge i hjemløshed bygger på tre spor. De har fokus på at øge udbuddet af betalelige boliger for unge i hjemløshed, at udvikle nytænkende boligmiljøkoncepter til unge i hjemløshed samt at bidrage til ny viden på området. Tilsammen er de tre indsatser med til at skabe forudsætningerne for at udbrede og udvikle arbejdet med Housing First-tilgangen i Danmark.

Som en del af indsatsen har Realdania sammen med Københavns Kommune, Danske Funktionærers Boligselskab og Domea.dk formuleret 'Housing First-designværdier' for et kommende ungdomsboligbyggeri i Carlsberg Byen. Her skal op mod hver 10. af boligerne bygges særligt til unge på vej ud af hjemløshed.

Det kræver særlig omtanke at bygge til krigsveteraner, kræftpatienter eller mennesker med sociale problemer. Sammen med andre skaber Realdania trygge rammer og fællesskaber for sårbare grupper.

Forbedret fritidsliv på Møltrup

Af **Andrea Hansen**
og **Signe Sten Holst**

Nær Vildbjerg, lidt vest for Herning, ligger der en hvidkalket herregård. Den hedder Møltrup Optagelseshjem. Her bor mænd, der af vidt forskellige årsager er faret vild i tilværelsen. De har brug for en ny start, og det kan de få på gården. De bliver en del af et helt særligt arbejdsfællesskab, der kendetegner stedet. På den måde kan de stille og roligt komme ind i en hverdag med pligter og rutiner, hvor man står op, går på arbejde, laver mad og mødes med folk i lokalsamfundet.

Mændene tager sig af landbruget, skovene og dyrene. De arbejder i montagen eller passer gårdbutikken. Og om eftermiddagen, når der er fyraften, kan beboerne nu bruge deres fritid i

gårdens nyeste længe, der blev indviet i 2021 med støtte fra Realdania. Før længen blev etableret, kunne fritiden godt være svær at fylde ud med meningsfulde aktiviteter.

Et lokalt mødested

Torill Kristensen, forstanderinde på Møltrup, forklarer, at det i første omgang har været vigtigt at opbygge mændenes ejerskab til de nye, multifunktionelle faciliteter, der både tæller en hal til boldspil og idræt, en sal til arrangementer og et stort køkken til madklubber og fællesspisning.

Nu er der fodbold, bordtennis og badminton flere eftermiddage om ugen, og mændene på Møltrup er ifølge Torill Kristensen klar til at byde lokalsamfundet indenfor i de nye rammer. Det er en stærk og populær tradition på Møltrup, at invitere borgere fra de omkringliggende byer på besøg, og det er blevet nemmere med den nye længe.

"Vi vil gerne skabe et mødested for forskellige mennesker og skæbner, så der kommer en større forståelse og rummelighed. Sådan et sted som vores, det kan godt gå hen at blive en osteklokke, og det er ikke meningen," fortæller Torill Kristensen.

Når lokalsamfundet bliver inviteret til koncerter, foredrag eller fællesspisning på gården, får mændene samtidig en mulighed for at falde i snak med naboer og andre lokale. Det er en vigtig øvelsesbane, forklarer Torill Kristensen og tilføjer, at mændene har brug for forbindelser til det lokale liv. På den måde bliver det nemmere at vende tilbage til en hverdag uden for Møltrups rammer. •

← Når lokalsamfundet bliver inviteret til aktiviteter på Møltrup, får mændene samtidig en mulighed for at falde i snak med naboer og andre lokale.

Foto: Steffen Stamp

→ Veteranerne sætter pris på at have naturen tæt på, og mange bruger den som et frirum.

Foto: Claus Bjørn Larsen

En sikker havn for veteraner

Rundtom i Danmark findes veteranhjem, der giver tidligere udsendte soldater et helle. Sådan et sted findes i Brabrand, nær Aarhus. Her er en bevaringsværdig villa med støtte fra Realdania blevet renoveret, så den nu er tilpasset veteranernes behov.

“Det er lykkedes at skabe et sted, som veteranerne føler, er deres,” siger Peter Francisco Suarez Bjørndal, der er lokalformand for Veteranhjem Midtjylland.

Ud over renoveringen af hovedhuset er der også opført to nye bygninger på grunden, Laden og Udhuset. Her er der en sal til foredrag og sammenkomster og et værksted, hvor veteranerne kan være kreative med alt fra maling til modelbyggeri.

Både ude og inde er der arbejdet på at skabe rammer, som er tilgængelige – f.eks. med elevatorer og gangstier. Det er en vigtig prioritering, for der er veteraner, som har fysiske skader.

Veteranhjemmet er omgivet af enestående natur, og naturen er også tænkt ind i bygningerne. Der er store vinduer, som vender ud mod landskabet. Og så fortæller Peter Francisco Suarez Bjørndal, at bygningerne er placeret på en måde,

så de – ud over at vende væk fra vejens trafikstøj – også skaber små terrasser og kroge i haven, hvor man kan sætte sig og nyde naturens ro. Det er en mulighed, som mange af dem, der bruger huset, sætter pris på.

Plads til sammenhold

Veteranhjemmet er bygget til alle Midtjyllands veteraner. Her er åbent døgnet rundt hele ugen, og det kræver hverken tilmelding eller betaling at dukke op, fortæller Peter Francisco Suarez Bjørndal og tilføjer:

“Har man været udsendt i 28 dage, så er man veteran, og så kan man frit besøge huset.”

Der er et helt særligt forhold mellem tidligere udsendte, og derfor er det vigtigt med et mødested, hvor man kan bygge videre på sammenholdet.

“Vi ved alle sammen, at vi har oplevet noget vanvittigt. Når der er andre veteraner, bliver man mere tryk, for man ved, at de to, der sidder ved siden af, de skal nok passe på én,” slutter Peter Francisco Suarez Bjørndal. •

Et livsrum i Odense

Kræftrådgivningen ved Odense Universitetshospital er ét ud af syv Livsrum, som Kræftens Bekæmpelse har etableret i samarbejde med Realdania. Her kan kræftpatienter og pårørende få hjælp og støtte i en svær tid.

Hvis et rum kunne give et kram. Sådan beskriver brugere og frivillige Livsrummet i Odense, der til daglig tilbyder støtte og rådgivning til kræftpatienter og pårørende.

Med træbeklædte facader udenfor og naturlig belysning indenfor udstråler bygningen på Klørvænget noget andet end sin mere kliniske nabo – Odense Universitetshospital. Det er en vigtig pointe, fortæller leder af Kræftrådgivningen, Vivi Brandt Rasmussen.

“Når man kommer ind, har man ikke fornemmelsen af, at man er på et hospital. Både materialer, farver, belysning, ja, hele arkitekturen er med til at skabe et rum, der føles trygt og hjemligt. Jeg oplever det sådan, at når folk træder ind ad døren, så har rummet den effekt, at nu falder skuldrene ned. De besøgende mærker det i kroppen, og det kan vi tydeligt både se og høre. Rammerne gør noget godt for dem.”

Vivi Brandt Rasmussen har været leder af Kræftrådgivningen i Odense siden åbningen i 2013. Helt fra projektet var på tegnebrættet, har ambitionen været, at huset skulle fremstå indbydende. De mennesker, der kommer i huset, står nemlig ofte et sårbart sted i livet, hvor de enten selv er kræft-ramte eller er pårørende til nogen, der er ramt af sygdom. Derfor kan der være et ekstra stort behov for rammer, der giver ro.

“Det er vigtigt, at bygningen er nem at finde rundt i. Det må ikke være uoverskueligt, hvor man skal gå hen. Bare sådan noget, som at man går ind igennem en glasdør, som selv åbner, og hvor man tydeligt kan se, hvad og hvem man går ind til, når man står foran døren – det har betydning,” siger Vivi Brandt Rasmussen og fortsætter:

“Fra indgangspartiet kan man se hele vejen ud til haven. Det er vigtigt med overblik, når man er sårbar og måske føler, man er havnet i en kaotisk situation.”

Husets hjerte

Fra bygningen er der udsigt til terapihaven udenfor, hvor man kan sidde, hvis vejret er godt. Indenfor er der højt til loftet, naturlig belysning og møbler i grålige toner. Der er mange grønne planter i huset, fordi natur giver ro til nervesystemet.

Husets hjerte er pejsesalen. Her er det ikke unormalt, at besøgende ligger i sofaerne med et tæppe omkring sig og enten hviler sig eller taler sammen.

“Her er rum til mennesker og medmenneskelighed. Og her er plads til, at man kan tale – både med professionelle og med andre, der måske står i samme situation som én selv,” fortæller Vivi Brandt Rasmussen.

Kræftens Bekæmpelse og Realdania har sammen opført Livsrum i Odense, Aalborg, Herning, Vejle, Næstved, Herlev og Roskilde. •

← Hvis et rum kunne give et kram. Sådan beskriver brugere og frivillige Livsrummet. Der er mange grønne planter i huset, fordi natur giver ro.

Foto: Line Falck

→ Det vigtigste ved god arkitektur er, at den tjener et formål. At man kan mærke, at en bygning er god for de mennesker, der bruger den, siger filantropidirektør Nina Kovsted Helk [t.h.]. Her i samtale med Vivi Brandt Rasmussen fra Kræftrådgivningen i Odense.

Foto: Steffen Stamp

Vi skal bygge til alle faser i livet – også de svære

Omtanke i arkitektur og sans for materialer kan hjælpe mennesker, der er ramt af livet. Filantropidirektør Nina Kovsted Helk fortæller om Realdanias arbejde med bygninger til særligt sårbare. Og om, hvordan projekterne giver viden om livskvalitet i det byggede miljø, der er til gavn for alle.

Af **Stine Munk Rasmussen**

”Jeg har for nylig besøgt Kræftrådgivningen i Odense, som Realdania har støttet. Patienter og pårørende kommer fra det nærliggende hospital, hvor de måske lige har fået en livsomvæltende besked eller en hård kemobehandling. Det kan altså være mennesker i dyb krise, der kommer. I Kræftrådgivningen bliver de grebet – og der er gjort meget for at skabe åbne og lyse rum, som giver ro og overblik. Men der er også bløde hjørner til de hårdeste samtaler,” siger Realdanias filantropidirektør, Nina Kovsted Helk.

Hun er selv uddannet arkitekt og er ikke i tvivl om, at arkitektur gør en forskel for mennesker. At f.eks. lys, overblik og udsyn betyder noget. Og at indeklima og materialer kan påvirke fornemmelsen af et rum. Alle har brug for rammer, hvor vi føler os trygge og hjemme.

Kræftrådgivningen i Odense er indrettet med træ, der giver et varmt indtryk. Men gulvet er rå og af glittet beton. Det skal kunne holde til, at mennesker slider på det, spilder og sætter spor – og det skal være nemt at gøre rent. →

Hvordan kan vi skabe fysiske rammer, der bygger bro mellem mennesker og giver en følelse af fællesskab?

Nina Kovsted Helk
Filantropidirektør, Realdania

“Man er ikke nødvendigvis den bedste eller mest polerede udgave af sig selv, når man er ved en kræftrådgivning. Her skal være plads til alle nuancer i livet – også de triste og grimme. Så gulvet skal være et sted, hvor man gerne må plette og spilde kaffe.”

Byggeri med omtanke

For Nina Kovsted Helk understreger besøget i Odense, at det vigtigste ved god arkitektur er, at den tjener et formål. At man kan mærke, at en bygning er god for de mennesker, der bruger den.

“Det gælder ikke kun sårbare grupper – det handler om os alle sammen og om, hvordan vi bruger vores bygninger. I Realdania vil vi gerne tage samfundsansvar og bidrage til at hjælpe sårbare mennesker videre i livet. Samtidig vil vi gerne skabe mere viden og inspiration til bygherrer og andre fagpersoner,” siger Nina Kovsted Helk og fortsætter:

“Realdania vil gerne oversætte viden og de gode eksempler til arkitektur i det hele taget og på den måde øge livskvalitet i det byggede miljø bredt set. Vi vil gerne gøre det muligt at renovere eller bygge med endnu mere omtanke og følsomhed. Sammen med andre aktører i byggeriet kan vi i hvert fald forsøge at blive klogere på det.”

At det bestemt ikke er ligegyldigt, hvordan vores bygninger opføres og indrettes, viser et forskningsprojekt, som lektor og ph.d. Lars Brorson Fich fra Aalborg Universitet har stået i spidsen for. Forskningen har bl.a. påvist, at mennesker i rum uden vinduer og døre bliver mere stressede, når de befinder sig i en presset social situation, f.eks. en jobsamtale.

“Der er flere ting, som forskere ved gør os trygge i en bygning – det kan være lysindfald, udsigt og flugtveje. Det lyder måske skørt, men stressniveauet i vores hjerne er faktisk mindre, når vi opholder os i bygninger, hvor vi kan se, hvor vi kan komme ud.

Det er bl.a. den slags viden, vi og andre kan bruge i arbejdet med bygninger til sårbare grupper som kræftpatienter, krigsveteraner eller sårbare unge,” siger Nina Kovsted Helk.

F.eks. sætter mange veteraner pris på overskuelige rum og let adgang til grønne områder. Naturen kan ofte være et frirum.

“Der er rigtig mange gode eksempler på, at fysiske nedslag i naturen kan gøre en positiv forskel. Jeg holder f.eks. meget af Cirkelstien på Bornholm med de runde gangbroer i træ. Når du går rundt dér, får naturen en ny opmærksomhed, som giver ro, uanset hvem du er. Det samme sker i bydelen Ringkøbing K, hvor der blev anlagt enge, skov, søer, bærhaver og frugtlunde, før der blev bygget boliger.”

Unge på kanten

Lyd og akustik er også et vigtigt element, når en bygning skal føles rar at være i:

“Vi tænker ikke så meget over lyd i hverdagen, men hvis akustikken i en bygning ikke fungerer optimalt, så sætter det sig i kroppen. Det gælder os alle – og ekstra meget, hvis du er i en sårbar situation, hvor selv lidt støj kan føles overvældende,” siger Nina Kovsted Helk og fortæller om UKHome i Aarhus, som er et kollegie for unge, hvoraf nogle har sociale udfordringer, og andre ikke har.

“I studieboligerne og miljøet omkring er der skabt en ramme for forskellighed, hvor alle brugere i huset hjælper hinanden. Projektet havde taget højde for akustik på forhånd, men i en evaluering viste det sig, at lyd havde væsentlig større betydning for de mere sårbare brugere end forventet. Det er selvfølgelig en vigtig læring at tage med videre,” siger Nina Kovsted Helk.

Ungdomskulturhuset og UKHome i Aarhus var tidligere patienthotel i relation til et sygehus. Nina Kovsted Helk fremhæver ombygningen som

Sociale mursten

Læs om seks eksempler på arkitektur, som gør en forskel for socialt udsatte.

←
**Læs
mere her**

et eksempel på, at de rigtige fysiske rammer kan indbyde til mere fællesskab – uanset graden af sårbarhed.

En bro til hverdagslivet

Et sted som UKHome kan være med til at bygge bro – også i overført betydning. Fra en sårbar periode til en hverdag som de flestes. Møltrup Optagelseshjem i Herning Kommune er et andet godt eksempel. Møltrup er et opholdssted for tidligere socialt udsatte mænd, hvor Realdania har støttet en multisal.

“Møltrup giver de mandlige beboere mulighed for at træde ind i hverdagslivet på ny. Og når de deltager i arbejdsfællesskabet, får de ikke kun pligter og faste rutiner, men også sociale relationer. Multisalen har også givet bedre muligheder for motion og fritidsaktiviteter – og mere plads til at invitere naboer ind til arrangementer og markeder.”

De fysiske rammer på Møltrup styrker beboerne i at komme tilbage til en hverdag, hvor de kan passe et job. Samtidig laver de mad, får motion og indgår i sociale relationer.

Nina Kovsted Helk fremhæver endnu et projekt, hvor de fysiske rammer skaber forbindelser mellem mennesker i en sårbar situation og det hverdagsliv, de fleste af os lever. Nemlig Skovsgård Hotel, en socioøkonomisk virksomhed i Nordjylland.

Hotellet er arbejdsplads for en gruppe udsatte mennesker, der har forskellige fysiske og psykiske handicap. Skovsgård Hotel er samtidig et sted, hvor lokale foreninger og ildsjæle samles. Og et naturligt kaffestop for alle på udflugt i området.

“Hvordan kan vi skabe fysiske rammer, der bygger bro mellem mennesker og giver en følelse af fællesskab? Skovsgård Hotel er en tryk arbejdsplads for mennesker, der kan have svært ved at finde fodfæste andre steder – hotellet knytter nye bånd mellem gæster og ansatte og er måske endda med til at skabe mere forståelse for, at vi mennesker er forskellige.”

Skovsgård Hotel har gennemgået en stor renovering med støtte fra bl.a. Realdania. Stedet har også fået en tilbygning i bæredygtige materialer. Hotellet genåbnede med et omdannet produktionskøkken, flere værelser og bedre adgangsforhold i sommeren 2022.

“Skovsgård Hotel er et fint eksempel på, at man med omtanke og omsorg kan komme langt – også i et byggeprojekt. Hotellet var i forvejen en inkluderende arbejdsplads og et lokalt mødested. De nye rammer giver endnu bedre mulighed for at styrke det imponerende arbejde og fællesskab, som Skovsgård Hotel er ramme om.” •

← Cirkelstien på Bornholm med de runde gangbroer i træ. Her får naturen en ny opmærksomhed, som giver ro i kroppen, uanset hvem du er, siger filantropidirektør Nina Kovsted Helk.

Foto:
Bjørn Pierri Enevoldsen

Oplev Danmark

Kom med rundt i landet, når Realdania inviterer foreningens medlemmer ud på oplevelser, der både underholder og giver viden.

Af **Steen Breiner**

På besøg i fantasibyen Filantropolis

Johanne trækker hovedet til sig, da storebror Christian løfter en sprællevende krabbe lige hen under næsen på hende. De to søskende er sammen med deres mor, Katharina Zander, på besøg i fantasibyen Filantropolis, der denne lørdag er bygget op i et tidligere korntørringsanlæg på Odense Havn.

Katharina er sammen med resten af Realdanias medlemmer på Fyn inviteret til et besøg i 'byen', hvor man både finder Eksperimentalvej, Fællesskabsfabrik og masser af underholdning fra Torvescenen. De fremmødte medlemmer kan også møde en række lokale ildsjæle og andre drivkræfter bag projekter, som gennem årene har fået støtte fra foreningen.

Fællesskabet bag Sulelængen i Magtenbølle er f.eks. 'flyttet ind' i Filantropolis med sit æblemosteri. Cirkusmuseet tilbyder børnene at være artister for en stund, og de frivillige fra Polymeren i Årslev har

varmet limpistolerne op, så der kan arbejdes med genbrugsmaterialer.

Christian, Johanne og deres mor har slået sig ned hos ildsjælene fra Vadehavssentret, der har medbragt et bassin med krabber. Og det er sådan en, Christian nu har skræmt sin lillesøster med.

"Vi er her i Filantropolis, fordi det er spændende, og fordi det er et rigtig godt tilbud, hvor vi kan se meget af det, som Realdania arbejder med. Samtidig er jeg historiker, og derfor er det sjovt at se den gamle bygning, som vi befinder os i," siger Katharina Zander.

Taget er næsten ved at lette, da sangeren Hjalmer, der selv er fra Fyn, indtager scenen. Efter et ekstranummer fortsætter jagten på nye oplevelser, godt hjulpet på vej af et skattekort, som alle har fået ved ankomsten. Mens nogle prøver VR-briller og virtuelt kan opleve udsigten fra toppen af Rubjerg Knude Fyr, er andre

ved at lime glasstumper sammen hos Glasmuseet, der har taget turen fra Ebeltoft for at være med.

På gårdspladsen er der rift om de fynske specialiteter, lige fra rygeost til forskellige slags pølser og økologisk is. Helle Jensen fra Odense har fundet plads ved et højbord sammen med sin voksne søn og børnebørnene.

"Vi har gennem årene været rundt at se mange af de ting, Realdania arbejder med. Det er jo en fantastisk måde at komme om bag kulisserne. Og under corona var vi med til de arrangementer, der blev vist online. Så kunne vi sidde derhjemme og se Holmegaard Værk og andre steder i hele landet, som vi nok ellers ikke ville komme forbi," siger hun. •

←
**Se film fra
Filantropolis**

med Realdania

← Christian, Johanne og deres mor har slået sig ned hos ildsjæle fra Vadehavscentret, der har medbragt et bassin med krabber.

Foto: Steffen Stamp

↓ Sine Buhl og Torben Søgaard er taget til Dansk Arkitektur Center for at blive klogere på de oversete kvindelige arkitekter.

Foto: Bjarke Ørsted

Et møde med glemte kvindelige arkitekter

Mens tusmørket er ved at sænke sig, er omkring 140 af Realdanias medlemmer ved at finde en plads i Dansk Arkitektur Centers foredragssal i bygningen BLOX på Københavns Havn. De skal bl.a. møde arkitekturhistoriker Jannie Rosenberg Bendsen og høre hende fortælle om forskningsprojektet Kvinder i dansk arkitektur 1925-1975, som hun er en del af, og som Realdania har støttet. Og så skal de rundt at se en arkitekturudstilling om samme emne.

"I 1934 vandt arkitekt Ragna Grubb konkurrencen om at bygge Kvindernes Hus i København. Da huset stod færdigt to år senere, modtog hun et lykønskningstelegram fra syv af sine kvindelige kolleger," fortæller Jannie Rosenberg Bendsen og fortsætter:

"Da vi forskere fandt telegrammet, var der flere af navnene, vi ikke kendte. Faktisk er det svært overhovedet at finde navne på kvindelige arkitekter fra dengang."

Mens de mandlige arkitekter løb med den faglige omtale, måtte kvinderne som

regel tage til takke med rollen som 'medfølgende hustru'. Ofte var arkitekter nemlig gift med hinanden og havde tegnestue sammen.

"Karen Clemmensen er et meget godt eksempel. Hun og ægtefællen Ebbe Clemmensen arbejdede sammen og tegnede mange ting sammen, f.eks. huset de boede i. Men i en omtale i 'Alt for damerne' er der mere fokus på, hvordan huset fungerer for hende som husmoder," fortæller Jannie Rosenberg Bendsen, mens gæsterne i salen smiler og ryster på hovedet.

Ægteparret Sine Buhl og Torben Søgaard lytter med i salen. De er her, fordi de har en fælles passion for arkitektur.

"Desværre er det jo ikke nogen ny historie, at kvinderne ikke har fyldt meget i arkitekturhistorien. Sådan har det været i alle faggrupper, stort set. Men derfor er det stadig en vigtig historie at fortælle, og det er godt at se, at der har været så mange kvinder, som har påvirket udviklingen, selvom det har været fra kulisserne. Og at der er masser af kvinder på vej," siger Sine Buhl.

Realdania-medlemmerne siver ud i Dansk Arkitektur Centers udstilling efter foredraget. Her finder vi Linda Braband Pedersen, der er inviteret af sin venindes datter.

"Det er jo den sædvanlige ting med, at der findes dygtige kvinder inden for alle områder, også arkitektur, og vi har bare ikke opdaget det. Det er nok det mest overraskende og rigtig interessant ud fra et kvindeperspektiv," siger hun. •

Det er godt at se, at der har været så mange kvinder, som har påvirket udviklingen.

Sine Buhl
Realdaniamedlem

Fortællinger om havbåde og ildsjæle

Omkring 50 Realdania-medlemmer er på besøg på Kystkulturcentret på Slettestrand og bådebyggeriet ved siden af, som begge drives af foreningen Han Herred Havbåde. De er mødt op for at høre om dengang, der var mange fiskere på stranden – og ikke mindst om, hvordan lokale ildsjæle gik sammen om at bevare livet i området, da fiskeriet forsvandt.

Slettestrand har aldrig haft en havn. I stedet har bådene manøvreret mellem revlerne og er blevet trukket op på stranden af et mekanisk spil. Sådan var det frem til 1999, da den sidste fisker flyttede.

”Det er dyrt at drive en landingsplads og holde et spil i gang. Fiskerne delte regningen mellem sig, men til sidst var der ingen til at betale den,” fortæller Kirsten Monrad Hansen, der sammen med ægtefællen Thomas Højrup og en række andre ildsjæle besluttede sig for at bevare og udvikle landingspladsen.

Det blev til foreningen Han Herred Havbåde, som i dag tæller ca. 400 medlemmer. Uden dem ville al viden om, hvordan de klinkbyggede kystbåde bygges og vedligeholdes, være forsvundet. Thomas Højrup er nu kravlet op på dækket af en fiskerbåd, der er ved at blive repareret i bådebyggeriet, og medlemmerne samler sig omkring båden.

”En klinkbygget kystbåd er noget helt særligt. Den skal kunne tåle at falde hårdt ned på revlen med fire-fem ton fisk ombord uden at gå i stykker. Derfor skal den i sig selv være let og fleksibel, og derfor er den bygget af tynde planker, der er nittet sammen,” forklarer han.

Der bygges stadig få nye både på stedet, og så vedligeholdes foreningens egne både, ligesom der også af og til kommer andre både ind til reparation.

Ejler Winkel er et af de meget aktive medlemmer af Han Herred Havbåde og har gennem det meste af sit liv været fritidsfisker. Nu er han pensioneret sognepræst og dedikerer en del af sin tid til at underholde besøgende.

”Selv i jobbet som præst var fiskeriet nyttigt,” fortæller han Realdanias

medlemmer. ”Jeg husker en morgen ved sekstiden, hvor vi kom ind med rigtig mange rødspætter, som vi læssede på en trailer. Og så kørte jeg ellers rundt i byen og bankede på for at forære dem væk. Der var en kone, som fik et chok, da hun så præsten stå uden for døren i den tidlige morgenstund, for hun troede jo, at nogen var død. Så jeg måtte forklare hende, at jeg bare ville give hende nogle fisk,” fortæller Ejler Winkel til stor morskab for tilhørerne.

”Hun ville gerne betale for dem, men det gik jo ikke. Tænk, hvis det kom frem, at præsten solgte fisk sort. Så jeg sagde til hende, at hun til gengæld kunne komme i kirke om søndagen. Sådan gik jeg fra hus til hus, og da søndagen oprandt, var kirken stuvende fuld,” afslutter den pensionerede præst sin fortælling. •

↓ Thomas Højrup er frivillig i foreningen Han Herred Havbåde. Her er han kravlet op på dækket af en båd, der er ved at blive repareret. De lokale ildsjæle har fået støtte fra bl.a. Realdania til Kystkulturcentret og bygningen til bådebyggeriet.

Foto: Claus Bjørn Larsen

↑ 50 medlemmer af Realdania er taget til Slettestrand i det vindblæste Nordjylland for at blive klogere på traditionelt kystfiskeri. Oplevelsen krydres med muntre anekdoter fortalt af lokale ildsjæle.

Foto: Claus Bjørn Larsen

→ Foreningen Han Herred Havbåde har omkring 400 medlemmer, som holder til i bygninger ved Slettestrand.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Kom tættere på Realdania

Alle personer, der ejer fast ejendom, f.eks. et hus, en ejerlejlighed eller et sommerhus, i Danmark, kan blive medlem af Realdania.

Ejendomsejere

Andelsboligforeninger, almene boligorganisationer, virksomheder eller andre juridiske enheder, der ejer fast ejendom, kan blive medlem af Realdania. Den juridiske enhed vil typisk være repræsenteret af en person fra ledelsen.

Medlemmer

Arrangementer

Realdanias medlemmer inviteres til et væld af arrangementer. Fra besøg hos nogle af de mange projekter, foreningen har støttet – fra små ildsjæleprojekter til større projekter som f.eks. Maltfabrikken i Ebeltoft eller BaneGaarden i København.

Medlemsnyt

Foreningens nyhedsbrev, som alle medlemmer kan tilmelde sig. Det udsendes på mail hver tredje uge og indeholder nyt om Realdanias arbejde, invitation til at deltage i arrangementer og andre tilbud. Medlemmer kan også få Magasinet Bolius tilsendt otte gange om året.

Demokrati

Alle medlemmer har mulighed for at deltage i de valgmøder, hvor foreningens øverste myndighed, repræsentantskabet, bliver valgt. Medlemmer, der vil engagere sig endnu mere, kan også selv stille op til valg. Det er repræsentantskabet, der vælger bestyrelsen.

Debat

Seks faglige fora for beslutningstagere og ejendomsejere. Her afholdes faglige debatter, oplæg og konferencer omkring det byggede miljø. Det er et professionelt netværk med fokus på viden om bl.a. bygningsarven, bæredygtige byer og byggeriets fremtid.

← Vi oplever en kæmpe interesse for de projekter, Realdania støtter, når vi møder vores medlemmer rundt om i landet, siger Pui Ling Lau, COO i foreningen.

Foto: Steffen Stamp

←
**Bliv medlem
i Realdania**

Medlemsaktiviteterne skaber engagement og tilknytning

Hvert år mødes Realdanias medlemmer på kryds og tværs til mere end 100 arrangementer. Tilsammen skaber aktiviteterne et tættere bånd mellem medlemmer og forening, siger COO i Realdania, Pui Ling Lau.

I løbet af et år tilbringer Pui Ling Lau en del tid på togskinne i Danmark, når hun som ansvarlig for Realdanias aktiviteter for foreningens medlemmer deltager i nogle af de mere end 100 arrangementer, der finder sted over hele landet.

"Jeg når desværre slet ikke at deltage i alt, men jeg deltager i så meget, jeg kan. Fra et besøg hos et lille lokalt projekt til familiearrangementer, der også har aktiviteter i børnehøjde. Hver gang møder jeg rigtig mange engagerede Realdania-medlemmer, og hver gang får jeg inspiration og en bedre fornemmelse af, hvordan vores medlemmer oplever foreningen og det arbejde, vi gør. Og så bliver jeg

hele tiden klogere på, hvad de interesserer sig for – noget, vi selvfølgelig også forsøger at tage med i det videre arbejde med at udvikle gode aktiviteter," siger Pui Ling Lau.

Det er et strategisk mål for Realdania at styrke medlemmernes engagement i foreningen. Og de mange aktiviteter og tilbud spænder efterhånden vidt. Fra rundvisninger hos en række af de støttede projekter over mere faglige debatter til de store valgmøder, der på skift afholdes i foreningens ti geografiske valggrupper rundt om i landet. Her vælges medlemmer til Realdanias repræsentantskab, og deltagertallet runder på nogle af de årlige valgmøder op mod 1.000 fremmødte.

Med omkring 180.000 medlemmer har Realdania målrettet arbejdet med og oplevet en meget flot medlemstilgang de senere år. Og ved valgene til repræsentantskabet er det i dag mere reglen end undtagelsen, at der er kampvalg om pladserne.

"Begge dele tager jeg som et udtryk for, at der er mange medlemmer, som er interesserede og gerne vil støtte op om og engagere sig i de dagsordener, vi arbejder med," siger Realdanias COO.

Ifølge Pui Ling Lau er målet med den samlede palet af medlemsaktiviteter da også at knytte medlemmerne tættere til foreningen og give et →

Realdanias demokrati

Repræsentantskabet er Realdanias øverste myndighed. Her godkendes bl.a. årsrapporten, vælges bestyrelse og vedtages vedtægtsændringer. Medlemmerne af repræsentantskabet ser til, at Realdanias bestyrelse og direktion lever op til vedtægter, formål og strategier. De 109 medlemmer af repræsentantskabet vælges i hhv. geografiske og faglige valggrupper og fra en række særlige interesseorganisationer inden for det byggede miljø. Repræsentantskabet vælger Realdanias bestyrelse med 11 medlemmer. De vælges for fire år ad gangen. Bestyrelsen tager de overordnede strategiske beslutninger for foreningen og ansætter direktionen, der står i spidsen for eksekveringen af de strategier, der er vedtaget.

Geografiske valggrupper

Ti geografiske valggrupper dækker forskellige områder i landet, og i disse vælges 60 medlemmer af repræsentantskabet. Alle medlemmer skal eje fast ejendom. Det er adressen, der afgør, i hvilken geografisk valggruppe man har stemmeret – og hvor man kan stille op til repræsentantskabet. Hvert fjerde år er der valg i den enkelte valggruppe.

Faglige valggrupper

Seks faglige valggrupper inden for byudvikling, almene boliger, landbrug, privat boligudlejning, ejerboliger og erhverv vælger 42 medlemmer til repræsentantskabet. Hvert fjerde år er der valg i den enkelte valggruppe.

Særlige interesseorganisationer

En række særlige interesseorganisationer inden for det byggede miljø indstiller hvert fjerde år et antal kandidater til repræsentantskabet, hvoraf syv vælges.

dybere indblik i Realdanias arbejde. Som medlem får man adgang til konkret viden, og samtidig får man tilbud om en række lokale oplevelser. Alt sammen noget, som Pui Ling Lau tror også har en positiv effekt på engagementet og det medlemsdemokrati, som foreningen hviler på.

Nye typer af arrangementer

"Vi oplever en kæmpe interesse for de projekter, Realdania støtter, når vi møder vores medlemmer rundt om i landet. Det kan f.eks. være, når vi er på byvandring et sted eller på rundvisning i en bygning, som Realdania har støttet, eller når vi har temamøder om bæredygtighed eller arkitektur. Der er generelt meget stor tilfredshed, når vi beder deltagerne evaluere aktiviteterne, og faktisk har vi en del medlemmer, der næsten ikke kan få arrangementer nok. Det er jo en slags luksusudfordring," smiler Pui Ling Lau og tilføjer, at foreningen hele tiden har fokus på at udvikle forskellige formater, der taler til og giver mulighed for deltagelse af så mange som muligt.

Det gælder f.eks. formater, som bygger videre på nogle af de digitale erfaringer, foreningen fik under COVID-19. Medlemmer har oplevet Børglum Kloster i Vendsyssel på distancen – og online har de kunnet stille spørgsmål om energibesparelser til eksperter i Videncentret Bolius. Som noget helt nyt vil Realdania i det kommende år forsøge at koble nogle af de mange ildsjæleprojekter, som foreningen har støttet gennem 20 år, sammen med medlemmer med en god idé. Målet er, at de mere erfarne ildsjæle fra f.eks. indsatsen Underværker kan give tips og tricks videre til medlemmer, der ønsker inspiration til at skabe gode rammer for lokale fællesskaber.

"Det sidste er jeg meget spændt på. Jeg tror, det kan give en interessant erfaringsudveksling mellem projekterne og vores medlemmer. De fysiske arrangementer er stadig dem, som vi har allerflest af. Selvom vi de seneste år har lært, at meget kan lade sig gøre digitalt, så oplever jeg, at medlemmerne tilkendegiver et ønske om også at være sammen fysisk, og at både videndelingen og engagementet er størst, når vi mødes og kan få en samtale om Realdanias arbejde ansigt til ansigt," siger hun. •

Faktisk har vi en del medlemmer, der næsten ikke kan få arrangementer nok. Det er jo en slags luksusudfordring.

Pui Ling Lau
COO i Realdania

4 stemmer fra medlemmer på tur

Foto: Steffen Stamp

René Buchhave, Veflinge

Det var faktisk en omtale på internettet, der fik mig til at melde mig ind. Jeg har en særlig interesse i ildsjæleprojekter, der ikke ville blive til noget uden støtte fra andre. Jeg bor selv i det, som nogle kalder udkantsdanmark, hvor der er behov for en hjælpende hånd, når noget skal gennemføres.

Jeg bruger Realdanias hjemmeside og nyhedsbrev som inspiration til, hvad andre gør i deres foreningsliv, og som måske kan bruges i vores idrætsforening, der er omdrejningspunktet i byen. Og så har jeg også gavn af viden fra Bolius, f.eks. hvordan en gammel skurvogn kan blive et samlingssted.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Merete Bødker Olsen, Hornslet

Min mand og jeg har været medlem i et par år eller tre. Min søster og svoger var allerede medlemmer, og hun talte om alle de ting, de var til med Realdania. For os er det en måde at komme rundt at se landet på. Og opleve ting, som vi ikke vidste eksisterede.

Vi har været i Viborg for at se den nye Baneby og i Thy Nationalpark. Vi har også været på Maltfabrikken i Ebeltoft og besøgt et klyngefællesskab af mindre landsbyer. Det er sjovt at opleve, hvor meget Realdania gør forskellige steder i landet. Det er vi glade for at være en del af.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Benny Skaanning, Aarhus

Jeg blev medlem af Realdania, fordi min svigerfar opfordrede mig til det. Han er selv medlem og har været med til mange arrangementer. Nu har jeg været medlem i seks-syv år, og svigerfar og jeg har været til flere ting sammen.

Jeg har selv deltaget i et arrangement om Tanghusene på Læsø og hos Han Herred Havbåde, fordi jeg selv er tidligere skibsmontør og har interesse i skibe og det byggetekniske. Derudover får jeg også nyhedsbrevene og Bolius-magasinet, som jeg synes er meget interessant.

Foto: Steffen Stamp

Helene Malmdorf, Odense

Jeg er anlægsingeniør, så det var på grund af faglig interesse, at jeg meldte mig ind for tre år siden. Jeg er meget interesseret i både byggeri og byudvikling, og jeg har også været med til mange faglige arrangementer. Her i Odense særligt om tilblivelsen af Oluf Bagers Gaard og hele forvandlingen af Thomas B. Thriges Gade fra en stor vej til en helt ny bymidte.

Vi har været til et familiearrangement, nemlig Filantropolis i Odense. Det var rigtig sjovt, også for ungerne, så det er bestemt ikke sidste gang, vi tager til sådan et arrangement.

Filantropiske glimt

Foto: Bjarke Ørsted

Sejerøhuset samler sommergæster og lokale

Sejerø har fået et nyt mødested. I Sejerøhuset kan øens beboere, sommerhusgæster og sejlere samles både sommer og vinter. I huset er der spisessted, selskabslokale, køkken, tre familieværelser

til udlejning og en butik, der sælger ø-produkter og giver information til turister. Det er lokale ildsjæle, der har taget initiativ til huset, som åbnede i 2022 med støtte fra Realdania. Bygningen er opført

i forbindelse med et eksisterende moleanlæg og er derfor også en del af klimasikringen af Sejerø Havn.

Industribygning skal være centrum for dans

Kedelhuset i Carlsberg Byen skal være et nationalt samlingssted for dans. Dansehallerne får i løbet af de kommende år 4.600 kvadratmeter til inspirerende og udfordrende scenekunst, dans, koreografi, installationer, musik og videokunst for både amatører og professionelle. Kedelhuset var en del af Carlsberg Bryggerierne og blev bygget i 1920'erne. Bygningen er i dag fredet. Derfor bliver Kedelhuset transformeret til Dansehallerne med stor respekt for de bevaringsværdige arkitektoniske kvaliteter. Det er et bredt samarbejde mellem en række aktører og fonde, som har muliggjort projektet.

Foto: Kim Høltermand

Kulturarv i København

Børsen står over for en større udvendig restaurering. Der skal nyt kobbertag på hele bygningen, facadens mursten skal udskiftes, og bygningens omfattende sandstensudsmykninger skal restaureres. Den store istandsættelse vil formidle viden om traditionelle byggemetoder og materialer til gavn for håndværkere og andre, der interesserer sig for dansk kulturarv. Realdania støtter projektet sammen med flere andre aktører og fonde.

Foto: Thomas Illemann

Klimavenligt etagebyggeri i træ er på vej

Et nyt byggeri skal give øget viden om, hvordan det er muligt at bygge etageboliger i træ med mindst mulig CO₂-udledning. Samtidig skal projektet vise, hvordan klimaaftrykket kan reduceres ved at udvikle nye løsninger, der optimerer de forskellige egenskaber i træ som byggemateriale.

Det eksperimenterende MiniCO₂ Etagehus TR/E er ét blandt flere projekter i Realdania By & Byg, der understøtter Realdanias mål om at fremme et effektivt, sundt og bæredygtigt byggeri.

Foto: Flemming Gernyx

Nyt mødested for mad på Dragsholm Slot

Herskabsstalden på Dragsholm Slot i Odsherred har fået nyt liv som Dragsholm Slot Madhus. Her er åbnet et uformelt spisested, en gårdbutik og et eksperimenterende food lab. Bygningen er et kulinarisk mødested, hvor besøgende og lokale kan få nye madoplevelser.

Sciencepark i Aarhus

Siden 1911 har Ole Rømer-Observatoriet stået i Aarhus. Nu bliver observatoriet renoveret, og så bliver der etableret en omkringliggende sciencepark med plads til formidling.

Den ældre bygning, som er tegnet af den danske arkitekt Anton Rosen, får en

håndsrækning, så den holder mange år endnu. Samtidig bliver der gjort bedre plads til formidlingsaktiviteter både i observatoriet og i de nye sciencehytter, der bliver etableret i parken. På den måde kan skoleklasser, uddannelsesinstitutioner og andre besøgende fremover blive klogere på astronomi og naturvidenskab.

Når vi byder vandet

velkommen

Havet stiger, og kystbyer i Danmark rustet sig til en fremtid med vildere vejr, større uforudsigelighed og mere vand. I Vejle skaber man stormflods-sikring på naturens præmisser og lader vandet trænge ind i byen frem for at holde det ude.

Af Signe Kierkegaard Cain Foto Steffen Stamp

Kanaler, der leder havvandet ind til bassiner og søer rundtom i byen. Grønne områder, der med vilje bliver oversvømmet i tilfælde af stormflod. En slags Østjyllands Venedig. Sådan kan fremtidens Vejle meget vel komme til at se ud.

“Vejle betyder vadested, midtbyen står på pæle, og vandet har forløst et stort potentiale for industri i byen. Vandet er i høj grad en del af byens DNA, men med klimaforandringerne bliver det også i stigende grad en trussel,” siger Lisbet Wolters. Hun er Vejles stadsarkitekt og samtidig kommunens klimachef.

Truslen fra vandet kommer ikke kun fra hyppigere stormfloder, men også fra skybrud og stigende grundvand. Der kommer altså vand mange steder fra, men i Vejle vil man ikke bare holde det ude. I stedet skal vandet inviteres ind.

“Man kan godt lave en teknisk løsning i forhold til stigende havvand. Men så risikerer man at afkoble den sanselige forståelse af, at byen ligger ved vandet. Vi vil i stedet fremme byudvikling, hvor vandet bliver set som et potentiale. Og hvor vi arbejder med naturens kræfter og processer,” siger Lisbet Wolters. →

Vi møder Lisbet Wolters i bylaboratoriet Økolariet, hvor borgere og andre interesserede kan blive klogere på, hvordan byen kan gå en fremtid i møde med stigende havvand. Ved en stor model af Vejle kan man f.eks. se, hvordan det ville se ud, hvis byen blev oversvømmet med en vandstand på henholdsvis to, tre og over tre meter. Når man trykker på en knap ved modellen, bliver de dele af byen, der ville blive oversvømmet, dækket med blå.

Gør løsningerne nærværende

Siden 2016 har Vejle været én ud af '100 Resilient Cities', hvor byer i et globalt netværk arbejder med udfordringer fra bl.a. klimaforandringer. Arbejdet med at forberede byen på det stigende havvand har altså været i gang i et stykke tid, og i 2020 vedtog man en stormflodsstrategi. Samtidig har byen igangsat en proces med tre spor, hvor der bliver indsamlet viden og skabt fælles forståelse og ejerskab i forhold til planerne for stormflodsbeskyttelse. De tre spor er vand, natur og kunst.

"Ved at inddrage kunst i dialogen med borgerne har vi gjort os mere fri af det tekniske sprog, vi ellers normalt bruger, når vi taler om stormflods-sikring. Det kan være med til at gøre udfordringen mere nærværende – så det ikke er så abstrakt, hvad en stormflod egentlig betyder for byen," siger Lisbet Wolters.

Hun nævner for 'Skurestriber og randzoner' af Regitze Engelsborg Karlsen, hvor vejlsenerne bl.a. kunne opleve store hvide bogstaver, der var lagt ud i vandet, så der stod 'Jeg er allerede flydende'.

Kunsten skal få borgerne til at reflektere over deres forhold til vandet. Og det er i det hele taget helt centralt at inddrage dem og de mange andre interessenter i processen med at finde løsninger, siger Lisbet Wolters.

"Vi vil gerne starte en diskussion af, hvilken slags by vi gerne vil bo i, og hvad det er for en fremtid, vi skal skabe sammen. Det er vigtigt at styrke demokratiet og give folk en forståelse af, at vi kan handle. Og at der faktisk kan komme noget rigtig godt ud af den her proces."

Champagnefontænen

Fra bylaboratoriet bevæger vi os ned mod havnen. Bag os ligger byen på de stejle, grønne skrånninger. Foran os kommer de markante bygninger Bølgen og Fjordenhus til syne. Vi går igennem Østby-parken, et område med alment boligbyggeri, hvor beboerne har haft store udfordringer med vand i kælderens. Ved indgangen til området står der skilte med teksten 'Klimaparken' og information om, hvad man har gjort for at få bedre styr på vandet. Før var her krat og en parkeringsplads mellem husene, men nu er hele området lavet om, så her er

↑ "Vi vil gerne starte en diskussion af, hvilken slags by vi gerne vil bo i, og hvad det er for en fremtid, vi skal skabe sammen," siger stadsarkitekt i Vejle, Lisbet Wolters.

Naturens løsninger

Realdania støtter realisering af Membranen langs en populær gåroute i Vejle. Terrænet bliver på sigt hævet og dækket af en membran i naturbaserede materialer, som vil gro med tiden. Realdania har desuden støttet den åbne idé-konkurrence Kanten samt en dialogproces, der med sporene kunst, vand og natur har sat fokus på naturlig beskyttelse af byen.

Læs mere om havvands-projektet i Vejle

Realdania og det stigende havvand

Klimaforandringer betyder, at vi i fremtiden vil opleve højere vandstande og flere og voldsommere stormfloder. Det er en udfordring for mange danske byer, og Realdania og Miljøministeriet har derfor iværksat indsatsen Byerne og det stigende havvand.

Her er fokus på løsninger, der både kan imødegå behovet for beskyttelse mod stigende havvand og behovet for at udvikle bæredygtige byer, der er gode at leve i.

● 18 danske byer har fået støtte til pilotprojekter bl.a. i form af planer.

● Dragør og Vejle har desuden fået realiseringsstøtte.

græs, en sø og en sti, der ligger så højt, at den ikke bliver oversvømmet, selv om resten af området bliver det.

“Der kommer meget vand herved fra de andre dele af byen, men nu er der i højere grad styr på regnvandet hele vejen ned – det er blevet ligesom en champagnefontæne, hvor væsken løber fra glas til glas, ikke ud på bordet. Området hernede er et kæmpe regnvandsbassin. Hele byrummet op til stien bliver fyldt med vand, hvis der er rigtig meget regn. Det er blevet et mødested i bydelen,” siger Lisbet Wolters og tilføjer, at løsningen samtidig er meget billigere end at lægge rør til at lede vandet væk.

Også Karin Mortensen, der har boet i Østby-parken i 48 år og er formand for organisationsbestyrelsen, er begejstret for den nye klimapark:

“Før fik vi masser af regnvand i kældrene, når der var skybrud. Så stod vi dernede med gummistøvler på og fejede kloakvand væk. Nu er der lavet en rende, der bugter sig igennem vores grønne arealer og fører regnvandet gennem parken og ned til havnen. Det er en smuk park, hvor man kan følge naturen hele året. Folk går tur og sætter sig med en kop kaffe. Når man nu alligevel skulle bruge penge på at finde en løsning i forhold til vandet, så er det dejligt, at området mellem husene nu også har fået stor værdi.”

Et levende dige

Da vi når ned til boligbyggeriet Bølgen, står vi og ser ud over vandet. Her er det planen, at man vil anlægge det fremskudte dige Membranen. Projektet udspringer af vinderforslaget til idékonkurrencen Kanten, som Realdania har støttet. Realdania støtter også den videre udvikling og realisering.

“Membranen er et dige bygget i organiske materialer, f.eks. jord, sten, planter og et net lavet af kartoffelmel. Det er stormflodssikring, der gror og bidrager til at rense vandet,” siger Lisbet Wolters.

Membranen bliver et dige, men samtidig et landskab, som man kan bevæge sig rundt i. Nogle steder vil der være vådt hele tiden, andre steder mere tørt. Membranen kan lade vandet stige og falde og trænge ind i byen og skabe en blødere overgang mellem land og vand.

“Når man planlægger en by, tænker man normalt først på bygninger, så p-pladser, så natur. Men vi skal vende det om og lægge en strategi for, hvordan vandet kan bevæge sig i byen, så vi kan lade naturen styre meget mere,” siger Lisbet Wolters. ●

Fire spor

Realdania har afsat 77 mio. kr. til at samle faglige aktører om løsninger, som andre kan lade sig inspirere af, når det gælder byernes møde med stigende havvand.

Alle projekter rummer et bredt spænd af problemstillinger og har eksempelvis værdi. Forskning, videndeling og tværfagligt samarbejde er en central del af indsatsen.

Byerne og det stigende havvand har fire spor:

- Pilotprojekter i 18 byer.
- Dialog og debat om byernes møde med havvandet.
- Kompetenceløft for bl.a. kommuner og grundejere.
- Et tværdisciplinært vidensnetværk.

↓
**Læs mere om indsatsen
Byerne og det stigende
havvand**

Dragør vil bevare forbindelsen mellem by, havn og

Af Signe Kierkegaard Cain
Foto Bjarke Ørsted

Dragørs planer for kystsikring omfatter fremskudte diger, som tager hensyn til naturen og beskytter mod vandet uden at skabe barrierer.

vand

Grobund for ny natur

Realdania har støttet udviklingen af den samlede plan for Dragørs kystbeskyttelse. Desuden støtter Realdania et fysisk projekt i den sydlige del af kommunen. Ideen er at beskytte byen og samtidig give plads til natur, leg og ophold.

Læs mere om havvandsprojektet i Dragør

Vandet er blikstille, solen skinner, og der bliver luftet hunde i det gode vejr. Her på stien ved Nordstranden i Dragør er det svært at forestille sig en stormflod, der får vandet til at vælte ind over stranden og trænge op i byen. Men Nordstranden er ét af de steder langs Dragør Kommunes 13 kilometer lange kystlinje, hvor en stormflod kan få vandstanden til at stige. Det er et scenarie, der med klimaforandringerne hele tiden bliver mere sandsynligt.

Dragør er en af de ti kommuner i Danmark, der er mest truet af oversvømmelse. Det nuværende dige på 1,70 meter er ikke længere tilstrækkeligt, og der er planer om at etablere et 2,40 meter højt fremskudt dige ude i vandet. Det fortæller centerchef for Plan, Teknik og Erhverv i Dragør Kommune, Jesper Horn Larsen.

"Formålet er at tage energien ud af bølgerne, når de er på vej ind, og samtidig bevare udsigt og mulighed for oplevelser i naturen. Tanken er at kombinere en traditionel digeløsning med at bygge noget ud i vandet. Derudover er der kommet et forslag om at gøre diget herinde ved stranden højere og lave en flad forstrand."

Det fremskudte dige ved Nordstranden er en del af en overordnet plan for, hvordan Dragør i fremtiden skal møde vandet.

På Sydstranden i Dragør er der fredninger at tage hensyn til, så her skal kystbeskyttelse og naturbeskyttelse gå hånd i hånd.

"Målet er også at skabe grobund for ny natur, så kystbeskyttelsen giver noget tilbage," siger Jesper Horn Larsen.

Realdania har støttet udviklingen af den samlede plan for Dragør og støtter dele af realiseringen i den sydlige del af kommunen, hvor grundideen er at skabe naturbaserede løsninger, der samtidig giver muligheder for ophold og leg i naturen.

Kystbeskyttelse er forandring

På havnen er der også masser af liv i solskinnet. Her er der plads til fritidssejlere, fiskekuttere og restauranter. Og mulighed for at tage en dukkert i Dragør Søbad eller gå en tur på Dragør Fort. Sådan skal det helst blive ved med at være. Havnen ligger i direkte forbindelse med Dragørs historiske by, hvor flere huse er bevaringsværdige, og det er afgørende, at kystbeskyttelsen ikke ødelægger den forbindelse, siger Jesper Horn Larsen.

"Vi vil gerne bevare sammenhængen mellem byen, havnen og vandet, så kystbeskyttelsen ikke bliver for stor en barriere, og så vi stadig har nærheden til havet, udsigten og mulighed for at f.eks. sejle eller bade."

Her ved havnen vil kommunen arbejde videre med den indre kystbeskyttelse, der allerede eksisterer, men udbygge diget, så det er fleksibelt, og så man kan gå, sidde eller lege på det. Jesper Horn Larsen understreger, at det har været helt

← Med kystbeskyttelse passer Dragør på byens unikke havnemiljø. Havnen ligger desuden i forbindelse med Dragørs historiske by, hvor flere huse er bevaringsværdige.

Få indblik i arbejdet med at sikre Dragør mod oversvømmelser i en film produceret af BBC.

afgørende at inddrage borgerne i planerne for fremtidens kystbeskyttelse. Både fordi der sker store forandringer, og fordi indsatsen byder på en række dilemmaer.

“Der bliver tale om markante havvandsstigninger i fremtiden. Og med de udfordringer, vi har nu, vil løsningerne ændre vores måde at leve på så tæt ved vandet. Rent teknisk kan man jo godt bare bygge et højere dige, men det er helt afgørende at se på, hvilke værdier vi gerne vil sikre i processen og byplanlægningen.”

Derfor har kommunen startet en åben proces med borgerne, hvor man bl.a. har diskuteret, hvor meget man skal beskytte, hvad det må koste, og hvor kystbeskyttelsen skal placeres.

“Jeg tror, det er afgørende at se kystbeskyttelse som et forandringsprojekt, der involverer borgerne, frem for udelukkende som en teknisk opgave. Det er også vigtigt at formidle, at alle løsninger skal kunne tilpasses over tid, fordi det er uvist, præcist hvor meget vandet kommer til at stige – og hvornår,” siger Jesper Horn Larsen. •

“
Det er afgørende
at se kystbeskyttelse
som et forandrings-
projekt, der involverer
borgerne.

Jesper Horn Larsen
Centerchef for Plan, Teknik
og Erhverv i Dragør Kommune

Samarbejde og nye løsninger

Hvorfor er kystsikring en svær opgave, og hvordan finder vi fælles fodslag? Vi har spurgt Gertrud Jørgensen, arkitekt, ph.d. og professor på Københavns Universitet.

Hvorfor er det svært?

Havvandsstigninger er en konsekvens af global opvarmning. Vi ved endnu ikke, hvor meget temperaturen og havet stiger – og derfor ved vi heller ikke, hvor lang tid vi har til at finde løsninger. En beskyttelse bygget for tidligt og for højt vil være en overinvestering. Men en sen eller for beskeden beskyttelse kan på den anden side få alvorlige konsekvenser. Rammevilkår er også med til at gøre kystsikring besværlig. Det er grundejernes ansvar at beskytte deres ejendomme mod oversvømmelser fra havet. De skal derfor betale, mens det er kommunerne, som skal give tilladelse til de konkrete løsninger. Kystdirektoratet er så ofte med til at facilitere.

Hvorfor er det vigtigt at samarbejde?

Det er en kompleks opgave. Kystsikring kalder ikke kun på faglig viden og tekniske løsninger. Det er også nødvendigt at inddrage borgerne i fremtidens prioriteringer: Hvilke værdier er vigtige at passe på, og hvilke merværdier ønsker man? Investorer og ejere af boliger og infrastruktur skal også involveres i beslutningerne.

Hvordan kan vi nytænke kystsikring?

Vores forskning viser, at naturbaserede løsninger har et stort potentiale. Men det kræver planlægning og viden, og vi er stadig i en tidlig fase. I Danmark sker det ikke så ofte, at vi giver kystnære, erosions-truede eller lavtliggende by- og boligområder tilbage til naturen. Men det giver mening at planlægge natur- og kystbeskyttelse som to sider af samme sag •

Gertrud Jørgensen
Arkitekt, ph.d. og professor på Københavns Universitet.

Foto: Københavns Universitet

←
Se video-
interview

Global interesse for naturdesign

Når Arkitekturbiennalen i Venedig slår dørene op i 2023, bliver det med dansk fokus på klimatilpasning, hvor naturen spiller en vigtig rolle.

Af **Signe Kierkegaard Cain**
Foto **Rasmus Hjortshøj**

Over hele verden er der fokus på at beskytte byer og landskaber mod det stigende havvand. Og i Danmark er der masser af innovation og nytænkning, særligt når det handler om at omfavne vandet og udføre kystsikring på naturens præmisser. Det er baggrunden for, at Danmark ved Arkitekturbiennalen i Venedig, der er verdens største arkitekturbegivenhed, sætter fokus på naturbaseret klimatilpasning.

"Vi præsenterer klimasikring på naturens præmisser. Løsninger, der har øje for det, der er særligt ved et givet landskab," siger kurator på Den Danske Pavillon ved biennalen Josephine Michau.

Faglig konsulent på pavillonen, Anna Aslaug Lund, er adjunkt på Københavns Universitet og nævner i dansk kontekst bl.a. Vejle og Dragør som byer, hvor man er langt fremme med at udvikle naturbaserede løsninger. Der er også andre gode eksempler.

"I Svendborg er planen, at kystbeskyttelsen skal tænkes sammen med byens rum, så man skaber steder, hvor det er rart at være. Går vi lidt tilbage i tiden, så er Køge Bugt Strandpark, der åbnede i 1980, også et godt eksempel på, hvordan naturbaseret klimatilpasning kan bidrage til, at et område eller et landskab bliver mere attraktivt at opholde sig i."

Tilpasningen i Køge Bugt strækker sig fra Brøndby til Hundige og består af to barriereøer med klitlandskaber, der har fået lov til at udvikle sig naturligt over tid.

"Det samspil mellem at give form og samtidig tillade naturens kræfter at tage over kan vi lære utrolig meget af – også i dag," siger Anna Aslaug Lund.

Fra New York til Englands østkyst

Den naturbaserede klimabeskyttelse er ikke kun i fokus i Danmark.

"Byer som New York, San Francisco og New Orleans arbejder på at genskabe tidligere strandenge og mangrover for at skabe en bufferzone, der kan beskytte byerne mod bølgenes kraft. Derudover kan vi i særlig grad lade os inspirere af Holland. Her er forskning, praksis og innovation tæt sammenvævet i de nyeste projekter," siger Anna Aslaug Lund og fremhæver Zandmotor tæt på Haag, der fungerer som en kæmpemæssig 'sandmotor'. Det er populært sagt en gigantisk, menneskeskabt sandbunke, der med naturkræfter som vind og tidevand langsomt fodrer stranden med sand og understøtter dyre- og planteliv over mange år.

Kuratorteamet peger desuden på, at der på Englands østkyst er en håndfuld interessante eksempler på, at man har trukket diger tilbage og genetableret historiske vådområder for at give vandet mere plads. I lagunen omkring Venedig er der også fokus på at beskytte og revitalisere lagunens vådområder for at beskytte byen mod oversvømmelser.

Inspiration fra forskere

Anna Aslaug Lund er en del af det Realdania-støttede vidensnetværk i indsatsen Byerne og det stigende havvand. Viden fra forskere har været en vigtig del af arbejdet med det danske bidrag til biennalen, fortæller Josephine Michau.

"Forskerne har kategoriseret fem forskellige strategier for klimatilpasning, der tager udgangspunkt i naturbaseret design. Det er grønne diger, klitlandskaber og vådområder. Og så er det barriereøer, hvor man bygger ud i vandet, og endelig tilbagetrækning, hvor man omvendt lader vandet tage over. I udstillingen kan publikum bl.a. opleve eksempler på implementeringen af de forskellige strategier," siger Josephine Michau.

Hun forklarer, at pavillonen vil formidle viden fra både forskernetværket i Byerne og det stigende havvand, international forskning og forskellige praktikere. Samtidig vil kuratorteamet i samarbejde med en teaterscenograf og en lyddesigner iscenesætte et sanseligt kystlandskab, så gæster kan opleve forskellige strategier for klimatilpasning på egen krop.

Når de naturbaserede løsninger er så vigtige, er det, fordi de ud over at beskytte mod oversvømmelser også har potentiale til at understøtte andre værdier som oplevelser i naturen og biodiversitet.

"Det næste skridt bliver at udvikle fremtidens klimatilpasning med fokus på flere bæredygtighedsmål. Hvordan kan løsninger f.eks. understøtte bæredygtig turisme og bidrage til lokal produktion af fødevarer og byggematerialer? Det bør vi se på," slutter Anna Aslaug Lund. •

Josephine Michau
Kurator

Anna Aslaug Lund
Faglig konsulent

Den Danske Pavillon

Arkitekturbiennalen er verdens største arkitekturbegivenhed og finder sted hvert andet år med omkring 300.000 gæster. Den 18. internationale Arkitekturbiennale åbner i Venedig den 20. maj 2023 og kan ses frem til den 26. november 2023.

Danmark har fra den første arkitekturbiennale haft sin egen nationale pavillon i Giardini Pubblici i Venedig. Bygningen er ejet af Kulturministeriet.

Realdania har flere gange støttet udstillinger i Den Danske Pavillon under Arkitekturbiennalen. Således også i 2023.

Filantropiske glimt

Foto: Lars Horn, Nordjyske Museer

Koldkrigsmuseet REGAN Vest

I begyndelsen af 2023 fik danskerne adgang til et helt særligt sted – nemlig Koldkrigsmuseet REGAN Vest i Rold Skov. Hovedattraktionen er en atomsikker bunker, der blev opført i al hemmelighed i 1960'erne. Bunkeren blev bygget med det formål at huse regeringen, embedsmænd

samt den siddende regent i tilfælde af en atomkrig. Det underjordiske anlæg står uberørt – fuldt møbleret med alt originalt interiør intakt – og kan besøges på guidede ture.

Indgangen til selve bunkeren ligger godt skjult mellem træerne i skoven, men foran den – ud mod vejen – ligger en gul murstensvilla. Her boede maskinmesteren med sin familie. Han havde det daglige tilsyn med bunkeren. Maskinmesterens

villa kan også besøges og er indrettet som en familiebolig anno 1980.

Foruden bunker og maskinmesterbolig består Koldkrigsmuseet REGAN Vest af en velkomst- og udstillingsbygning med café og udstillinger, der fortæller om den kolde krig, det danske beredskab i krisesituationer og om bunkerens konstruktion og samtid. REGAN Vest er en del af Nordjyske Museer og har fået støtte fra Real-dania og en række andre aktører og fonde.

Filantropiske glimt

Foto: Kurt Rodahl Hoppe

Skole for søens folk

Søetatens Pigeskole rummer et væld af smukt udførte håndværksmæssige detaljer – bl.a. i form af detaljeret træskærerarbejde. Samtidig er bygningen fra 1858 et rigtig godt eksempel på datidens

funktionsbevidste institutionsbyggeri, hvor f.eks. portnerbolig, vaskehus og lejligheder til lærerinder også var tænkt med i planlægningen. Realdania By & Byg ejer huset, der er tegnet af Bernhard Seidelin. En omfattende restaurering blev afsluttet i 2022, og den store indsats har givet nyt liv til et

væld af finesser – f.eks. kan man nu se de originale lofter i de gamle klasselokaler.

Bygningen, der ligger i Nyboder i det gamle København, fungerede som pigeskole for børn af flådeansatte i knap ti år og blev derefter hjemsted for Søværnets Kadetskole.

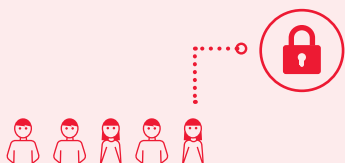

Foto: Søren Svendsen

Skoleelever skal have bedre indeklima

Larm, mangel på lys, dårlig udluftning og lugt af gamle madpakker. Mange af landets skoler har et indeklima, der gør luften tung i klasselokalerne og påvirker børnenes indlæring og trivsel. Realdania samarbejder med en række kommuner om at kortlægge en vej til bedre indeklima i klasseværelserne. Indsatsen bygger på tidligere erfaringer, og 11 nye kommuner i indsatsen er Frederikshavn, Aalborg, Skanderborg, Ringkøbing-Skjern, Kalundborg, Holbæk, Ringsted, Glostrup, Gribskov, Hørsholm og København.

Målet er at få indtænkt indeklima, når der skal renoveres og vedligeholdes i fremtiden.

Hver femte er bekymret for indbrud

I 2022 var der omkring 15.000 indbrud i Danmark – det er på samme niveau som året før, hvor tallet ellers var rekordlavt. Men selvom indbrudstallet er faldet de senere år, halter vi i Danmark stadig efter vores nabolande. Samtidig er mere end hver femte dansker utryg ved tanken om indbrud. Realdania fortsætter derfor sammen med TrygFonden, Det Kriminalpræventive Råd og Videncenteret Bolius indsatsen Bo trygt. Flere aktører bliver inviteret ombord i de kommende år – for når politi, kommune, civilsamfund, erhverv og eksperter arbejder sammen, er der bedre mulighed for at skabe varig forandring.

Nye udflugtsmål på vej i landkommunerne

Arkitektur og kunst kan gøre udvalgte steder endnu mere attraktive for lokale og turister. Derfor er Ny Carlsbergfondet og Realdania gået sammen om at støtte fysiske rammer, som bidrager til det lokale liv og samtidig fremhæver steder, der har noget særligt at byde på. Det kan være et udstrakt landskab, en dramatisk kyststrækning eller en særlig bygningskultur. Målet er at skabe udflugtsmål og mødesteder, som bygger videre på det potentiale, der findes lokalt. Kunsten bliver ikke en del af alle projekter – men vil være det på udvalgte steder. Indsatsen hedder Stedet Tæller X og bygger på Realdanias erfaringer med Stedet Tæller, der skabte over 20 nye udflugtsmål – bl.a. Solnedgangspladsen i Skagen.

Musik og fællesskab i palæ på Vesterbro

Drømmen om Musikhuset København opstod i 2019, hvor en gruppe musikinteresserede ildsjæle fandt sammen. De fik i første omgang Københavns Kommune med på ideen om et musikhus og fik stiftet en forening. Det klassicistiske palæ på Vesterbrogade 59 i København er ramme om akustisk og klassisk musik og bliver istandsat til gavn for musikere, kunstnere og musikinstitutioner – i det hele taget bliver huset nu mødested for alle, der interesserer sig for musik. Der skal også indrettes café og butik, som sammen med haven foran det gamle palæ vil være åben for alle. Projektet er et bredt samarbejde mellem Københavns Kommune, Lokale og Anlægsfonden, Augustinus Fonden og Realdania.

Foto: Steffen Stamp

Boligøkonomi for alle

Rentesmæk, prisfald og flyttemønstre. Boligmarkedet interesserer mange af os i disse år, men det kan være svært at holde styr på de mange tal, analyser og rapporter i omløb. Boligøkonomisk Videncenter er et fagligt initiativ fra Realdania, der er med til at kvalificere debatten. Videncenteret medvirker til at give beslutningstagere og offentlighed en troværdig

og nuanceret information om boligmarkedets udvikling. Derudover bidrager videncenteret med ny statistik og arbejder med at styrke det faglige boligøkonomiske miljø igennem forskellige initiativer.

← Du kan abonnere på nyhedsbrev fra Boligøkonomisk Videncenter

Vi deler viden

I årets løb samler vi data og erfaringer fra vores filantropiske indsatser – og det er viden, som er til rådighed for alle.

**Al viden er tilgængelig
i Realdanias videnshub på
realdania.dk/viden**

Podcast

De glemte arkitekter

Dansk arkitekturhistorie er i dag koncentreret omkring nogle få velkendte mandlige skikkelser, der ofte fremhæves for markante værker. Vi ved til gengæld meget lidt om hovedparten af de kvinder, der gennem tiden har været aktive inden for arkitektfaget i Danmark. Men kvinder har haft en stor betydning – ikke mindst for den hverdagsarkitektur, der omgiver os i form af skoler, parker og almene boliger.

'De glemte arkitekter' er en podcastserie i seks afsnit, der sætter fokus på det Realdania-støttede forskningsprojekt Kvinder i dansk arkitektur 1925-1975.

Undersøgelser

Mere livskvalitet i det byggede miljø

Er du glad for din bolig og dit lokalområde? Overvejer du energirenovering? Bekymrer du dig for indbrud? Hvert år tager Realdania og datterselskabet Videncentret Bolius temperaturen på danskernes tilfredshed med og holdninger til bolig, lokalområde og naborelationer. Undersøgelsen 'Danskerne i det byggede miljø' er baseret på svar fra mere end 7.000 danskere via Kantar Gallup. I 2022 gik danskernes livskvalitet frem for første gang siden 2018, selvom det var et år med uro på boligmarkedet og stigende energipriser.

Få flere data om danskernes boligvaner

Undersøgelsen 'Danskerne i det byggede miljø' udkom i 2022 for femte gang. Alle data fra alle undersøgelser er for første gang samlet i en databank, så alle, der har lyst, kan udforske danskernes vaner, tanker og holdninger til boligen og naboskab over tid.

←
**Læs mere om
databanken her**

Digitale publikationer

Bygningskultur og Klima

Hvordan kan vi energirenovere vores ældre huse og samtidig fastholde de arkitektoniske værdier? I indsatsen Bygningskultur og Klima har forskere på vegne af Realdania samlet den nyeste viden på området – f.eks. når det gælder livscyklusanalyser som arbejdsredskab. I 2022 blev der udgivet tre rapporter, der på forskellig vis peger på udfordringer, man bør have for øje, når man renoverer. Desuden belyser rapporterne redskaber, der kan være med til at balancere kulturel værdi og klimahensyn på et kvalificeret grundlag – og altid med udgangspunkt i den konkrete bygning.

Realdanias datterselskab Realdania By & Byg har desuden brugt livscyklusanalyser til – retrospektivt – at vurdere klimaaftrykket af restaureringer og transformationer i deres historiske ejendomme, frem til bygningerne er taget i brug. Den rapport kan også læses i Realdanias videnshub.

Modig og moderne

Gulvrister, æggebakke og havegrill. Flere spøjse ord har i tidens løb været anvendt i et forsøg på at beskrive det betongitter, der udgør taget på det tidligere hovedkvarter for glasfirmaet J.A. Alstrup i Hasselager – også kendt som Glasalstrup. Knud Blach Petersen har tegnet den modernistiske kontorbygning i beton fra 1967. Realdania By & Byg ejer bygningen, som i de sidste par år har gennemgået en omfattende restaurering. Læs mere om bygningen og dens historie i publikationen 'Glasalstrup'.

Hvad vi lærte af corona

Essaysamlingen 'Refleksioner fra en pandemi' giver bud på, hvor og hvordan vi kan gentænke hverdagens rammer efter erfaringerne med COVID-19. Vores boliger vil måske få nye funktioner, og fremtidens sommerhus kan se helt anderledes ud. Sådan lyder nogle af eksperternes forudsigelser, når de i 21 essays sætter fokus på, hvordan man kan bruge viden og data fra coronatiden i årene frem. Udgivelsen er en del af en Realdania-indsats med fokus på vores hverdag og fysiske rammer efter COVID-19.

Ilulissat Isfjordscenter

Ilulissat Isfjordscenter formidler en vigtig historie om grønlandsk natur og kultur. Fra besøgscenteret, der åbnede i 2021, kan man opleve landskabet, Isfjorden og klimaforandringerne fra første parket. En ny og rigt illustreret bog om stedet, bygningen og byggeriet er fortalt af mennesker helt tæt på projektet. Isfjordscenteret er skabt af Grønlands Selvstyre, Avannaata Kommunia og Realdania i partnerskab.

Video

Klimakommuner i front

DK2020 giver danske kommuner mulighed for at løfte det lokale klimaarbejde til international best practice. I en række webinarer kan du blive klogere på de konkrete indsatser lokalt. F.eks. kan du i Realdanias videnshub se en video med et webinar om skovrejsning og lavbundsprojekter som klimainstrument.

Også når vi investerer, tror vi på dialogen

Vi tror på, at det giver større effekt at påvirke virksomheder til at agere mere ansvarligt end at vende dem ryggen, siger Kenneth Lillelund Winther, der er investeringsdirektør i Realdania.

Af **Christian Kehler**

Realdanias fokus på bæredygtighed og samfundsansvar i de filantropiske indsatser og i foreningens samlede virke afspejler sig også i tilgang- en til de kommercielle investeringer. Og som i Realdanias øvrige arbejde er dialog også her et nøgleord.

"Vores erfaring er, at det for en investor som Realdania skaber flere varige forandringer at påvirke virksomhederne til at agere mere ansvarligt end at vende dem ryggen. Ser vi en virksomhed, der kommer i konflikt med vores rammer for samfundsansvarlige investeringer, så søger vi dialog frem for at skille os af med dem," fortæller Kenneth Lillelund Winther, investeringsdirektør i Realdania.

Realdania ønsker at være en aktiv investor, der bidrager til at forandre kritisable forhold i de virksomheder, foreningen investerer i. Derfor arbejder foreningen med det, der kaldes 'engagement', hvor man indgår i en dialog om samfundsansvar. Realdanias rammer for samfundsansvarlige investeringer forholder sig til både sociale, miljø- mæssige og ledelsesmæssige forhold (ESG) i de

virksomheder, hvor foreningen har investeringer. Rammerne lægger sig op ad international lov- givning og konventioner, og Realdania har som civilsamfundsaktør tilsluttet sig FN's 10 Global Compact-principper.

Ud over den daglige overvågning i Realdanias investeringsfunktion, så screenes investeringerne mindst to gange om året af en ekstern samarbejds- partner. Hvis der dukker virksomheder op, der er på kant med de besluttede rammer, indledes en dialog med virksomheden.

"Med vores investeringer forsøger vi at fremme virksomhedernes langsigtede værdiskabelse, men i høj grad også at bidrage til deres transformation, når det er relevant. Vi investerer typisk gennem investeringsforeninger og -fonde og sammen med en lang række andre investorer. Det giver os en stærk fælles stemme, når vi går i dialog. Jo flere vi er, jo mere kan vi flytte. Og vi følger også løbende med i, at dialogen har fremdrift og virker," siger Kenneth Lillelund Winther.

Grønne præferencer

Realdania arbejder målrettet for at trække sine investeringer i en grønnere og mere bæredygtig retning. F.eks. holder foreningen løbende sin aktie- beholdning op mod et globalt klima-benchmark, der følger målene i Parisaftalen.

"Vi har en præference for grønne investeringer, og vi har taget en række nye redskaber i brug for at trække i den retning. Det allervigtigste er nok, at vi har intensiveret dialogen med vores eksterne kapitalforvaltere rigtig meget, så de hele tiden er opdateret på vores ambitioner om klimahensyn og samfundsansvar," siger Kenneth Lillelund Winther.

Han nævner også Realdanias missionsrettede investeringer som noget, der bl.a. understøtter en

ESG

Forkortelsen dækker over de engelske begreber 'environmental, social and governance'. Det er en global betegnelse, der beskriver en virksomheds ansvarlighed i forhold til det omgivende samfund. ESG handler bl.a. om miljø, menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og virksomhedens forretningsetik.

Foto: Bjarke Ørsted

// Vi har en præference for grønne investeringer, og vi har taget en række nye redskaber i brug for at trække i den retning.

Kenneth Lillelund Winther
Investeringsdirektør, Realdania

grøn omstilling. Frem mod 2026 har Realdania som mål at have fem procent af sin investeringsformue investeret i denne type investeringer.

"Her ønsker vi at skabe en slags dobbelt bundlinje. Vi har f.eks. investeret i en europæisk fond, der finansierer energirenovering af bygninger, og i flere proptech-fonde, der arbejder for en mere effektiv og bæredygtig byggesektor. Den type investeringer tapper ind i vores filantropiske mål og de verdensmål, vi arbejder for, og samtidig bidrager de til det økonomiske afkast, som er fundamentet for vores filantropiske arbejde," lyder det fra Realdanias investeringsdirektør. •

Mere om investering

Læs mere om Realdanias investeringsstrategi, afkast, liste over aktieinvesteringer, konkrete missionsrettede investeringer, samfundsansvar og klima på hjemmesiden.

Læs om Realdania
og investeringer

Milepæle i engagement-dialogen

Når Realdania sammen med mange andre investorer går i dialog med en virksomhed, bliver fremgangen målt i fem milepæle. Når alle milepæle er gennemført, betragtes sagen som løst.

Realdania i tal

Filantropi

Læs Realdanias årsrapport

I årsrapporten finder du årsresultatet og en fyldig regnskabsberetning med nøgletal og noteapparat vedr. Realdanias aktiviteter og økonomi i 2022.

Læs mere på realdania.dk

22,4 mia. kr. siden 2000

Siden 2000 har Realdania støttet filantropiske projekter med i alt ca. 22,4 mia. kr. Og har over samme periode derudover betalt 5,6 mia. kr. i skat. Da mange af projekterne er sket i samarbejde med andre, der også har støttet, er den samlede projektværdi ca. 44,8 mia. kr.

Igangværende aktiviteter pr. den 31/12-2022

De igangværende projekter udgør en samlet værdi af 23.640 mio. kr. pr. den 31. december 2022. Realdanias andel er 9.177 mio. kr. Det vil populært sagt sige, at når Realdania bidrager med 1 kr. til et projekt, bidrager andre aktører med 1,58 kr. Herudover har Realdania yderligere filantropiske aktiviteter i form af ejendomsinvesteringer, arealudviklingsprojekter og MRI.

9.177 mio. kr.
Realdanias andel

4.749 projekter

Realdania har eksisteret siden 2000 og har bidraget til 4.749 små og store projekter over hele landet.

3.334 mio. kr.

Ejerskab af ejendomme
Filantropiske ejendomsinvesteringer – herunder andel af Arena CPHX og Bispebjerg Bakke – opgjort som markedsværdi

609 mio. kr.

MRI
Missionsrettede kommercielle investeringer – opgjort som markedsværdi

512 mio. kr.

Arealudviklingsprojekter
Filantropiske investeringer i arealudviklingsprojekter – opgjort som nettokostpris

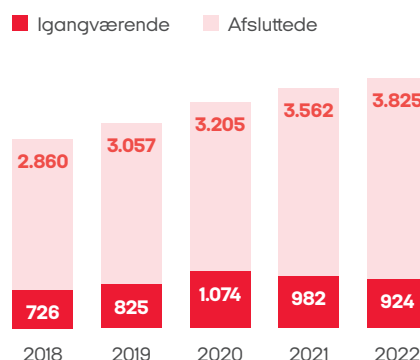
Bevilgede uddelinger i 2022 = 1.148 mio. kr.

Projekter og bevillinger i 2022	Antal nye projekter	Ny- og merbevillinger, mio. kr.	Samlet projektværdi, mio. kr.
Uddelinger	125	1.148	1.742
Bortfald af tidligere års bevilgede uddelinger	-	-553	-
Uddelinger netto	125	595	1.742
Filantropisk investeringselement	5	40	72
Projekter i alt	130	635	1.814
Delprojekter*	79	-	-
I alt tilgang	209	635	1.814

* Delprojekter er projekter, der gennemføres under et hovedprojekt (f.eks. et byudviklingsprojekt med flere elementer) eller en kampagne.

Antal projekter

Pr. den 31. december 2022 har Realdania afsluttet i alt 3.825 projekter og delprojekter, siden foreningen blev etableret i 2000.

Investering

Den kommercielle investeringsformue

Værdi pr. den 31. december 2022

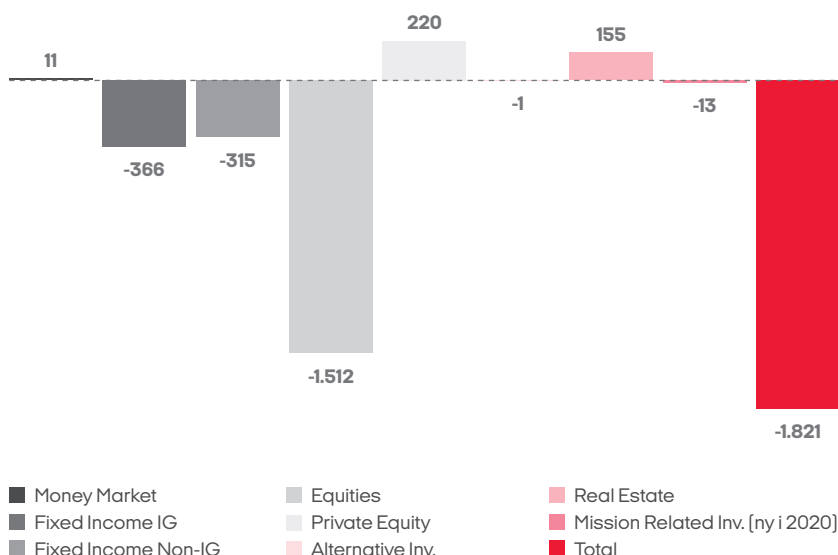
Afkast i 2022

25.062 mio. kr.

-1.821 mio. kr. = -6,6%

Formuens afkast fordelt på hovedaktivklasser pr. den 31/12-2022 (mio. kr.)

Realdanias kommercielle investeringsformue er investeret i forskellige aktiver grupperet i hovedaktivklasser. Figuren viser investeringsformuens afkast fordelt på hovedaktivklasser pr. den 31. december 2022. Fordelingen af investeringsformuen på hovedaktivklasser kan ses i årsrapporten.

25.627 mio. kr.

Realdanias egenkapital udgør 25.627 mio. kr. pr. den 31. december 2022.

Missionsrettede investeringer

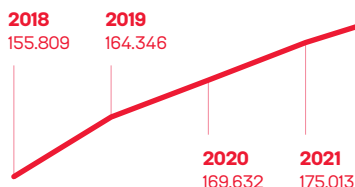
MRI er en aktivklasse under opbygning. Det er målet, at fem procent af den kommercielle investeringsformue frem mod 2026 bliver placeret i missionsrettede investeringer. Det er investeringer, der både skal give et økonomisk afkast på niveau med andre investeringer og samtidig skal understøtte Realdanias mission om at skabe livskvalitet gennem det byggede miljø. Det kan f.eks. være investeringer, der bidrager til at fremme en bæredygtig udvikling.

Udvikling i medlemstal

Pr. den 31. december 2022 har Realdania 179.359 medlemmer.

179.359

Hovedtal fra Realdanias årsregnskab 2022 (mio. kr.)

Afkast af den kommercielle investeringsformue	-1.821
Andre driftsindtægter og -udgifter	306
Årets uddelinger	-1.148
Bortfald af tidligere års bevillinger	553
Udgifter til medlemsaktiviteter	-28
Skat	566
Udgifter til personale og administration, koncern	-214
Årets resultat	-1.786

Realdania kort fortalt

I Danmark bor vi næsten 6 mio. mennesker. Omkring 1.400 byer og flere end 4 mio. bygninger udgør rammerne om vores hverdag. Det er her, vi bor, går på arbejde og holder fri. Det er her, vi lever vores liv. Og det er her, Realdania ønsker at gøre en forskel.

Hvor kommer pengene fra?

Realdania har historisk sine rødder i realkreditvirksomhed. Grundlaget for Realdanias arbejde blev i sin tid skabt gennem mere end 150 år af danske boligejere og virksomheder, baseret på finansiering af fast ejendom. Realdania overgik i 2000 fra at være en finansiell forening til udelukkende at arbejde filantropisk, da den daværende forening, RealDanmark, solgte sine realkredit- og bankaktiviteter til Danske Bank. Det blev besluttet, at foreningens basiskapital på 10,5 mia. kr. skulle anvendes til almennyttige formål inden for det byggede miljø. Foreningen fortsatte – nu bare med et filantropisk formål og med navnet Realdania.

Realdania er en uafhængig filantropisk forening med omkring 180.000 medlemmer. De penge, vi deler ud, kommer fra afkastet af vores investeringsformue. Realdania støtter store og små projekter og indsatser, der bidrager til at nå vores overordnede mål – at skabe livskvalitet for alle gennem det byggede miljø.

Foreningens mål

Realdania arbejder for at øge livskvaliteten for både nuværende og fremtidige generationer. Vi ønsker at fremme en bæredygtig udvikling og ny viden og innovation. Vi arbejder langsigtet, problemorienteret og dagsordensættende. Og vi ønsker sammen med andre at løse aktuelle udfordringer i samfundet gennem udviklingen af det byggede miljø. Samtidig har vi som mål at engagere medlemmer over hele landet gennem vores medlemsdemokrati, vores aktiviteter og de dagsordner, vi arbejder med.

Tre strategier sætter konkret retning for aktivitetssområderne: de kommercielle investeringer, forenings- og medlemsaktiviteterne og det filantropiske arbejde.

Vores filantropiske tilgang

Realdania ønsker med sine filantropiske aktiviteter at gøre en forskel over hele landet – i store byer, mindre byer og landsbyer. Vi bidrager med økonomiske og faglige ressourcer til f.eks. byudvikling, byrum, parker, nye bygninger og gamle bygninger, der skal bevares for eftertiden. Og til de mange aktiviteter og forandringsprocesser, der er knyttet til det byggede miljø – f.eks. byggeri, arkitektur, restaurering, byudvikling og fysisk planlægning.

Nogle gange sætter vi selv større indsatser i gang. Andre gange er der tale om større eller mindre projekter, der udspringer af lokalt engagement og

initiativ. Vi bidrager med både økonomi og viden, og vores filantropiske værktøjskasse rummer en række forskellige redskaber. Fælles for vores indsatser er, at de skal bidrage til et eller flere af Realdanias filantropiske mål (se også side 20), og at der er en klar filantropisk opgave. En opgave, som andre aktører i samfundet, f.eks. markedet eller den offentlige sektor, ikke løfter, eller ikke løfter i tilstrækkelig grad.

Samarbejde og videndeling

Samarbejde er en central del af Realdanias måde at arbejde filantropisk på. Vi tror på, at det giver de bedste, mest forankrede og effektfulde løsninger. Vores samarbejdspartnere er bl.a. staten, kommuner, fonde, foreninger, forskningsinstitutioner, det private erhvervsliv og lokale frivillige ildsjæle.

Vi ser det også som en central opgave at dele den viden og de erfaringer, vi opnår gennem vores arbejde. Derfor er videndeling og kommunikation i både faglige miljøer og i bredere kredse en del af vores strategi. Vi mener, at det er med til at skabe større effekt af vores arbejde.

Datterselskaber bidrager til at nå målene

Realdanias to helejede datterselskaber Videntret Bolius og Realdania By & Byg bidrager på hvert sit felt til, at vi når vores mål.

Videntret Bolius tilbyder uafhængig viden, vejledning og inspiration vedrørende danskernes bolig. F.eks. på bolius.dk, gennem Magasinet Bolius og på sociale medier. Videntret bidrager desuden til at udbrede viden og løsninger fra de mange indsatser og projekter, Realdania er involveret i.

Realdania By & Byg udvikler nyskabende byggeri, arealer og bydele og bevarer historiske ejendomme på et bæredygtigt grundlag. Det sker gennem ejerskab og filantropiske investeringer. Alt sammen inden for Realdanias filantropiske strategi. Det gælder f.eks. ejerskabet til en lang række historiske ejendomme, der tilsammen repræsenterer 500 års dansk bygningskultur, og som lejes ud til privatpersoner og virksomheder. Eller nyskabende byggerier og arealudviklingsprojekter, der skal inspirere f.eks. bygherrer og kommuner.

Samfundsansvar

I Realdania lægger vi stor vægt på åbenhed og transparens. Og vi arbejder kontinuerligt og ambitiøst på at udvise samfundsansvar. Vi integrerer økonomiske, sociale, miljømæssige og kulturelle hensyn i vores virke og understøtter menneskerettigheder og modvirker korruption.

Realdanias arbejde med samfundsansvar er inspireret af FN's 17 verdensmål samt af FN's 10 Global Compact-principper, som vi tiltrådte som civilsamfundsaktør i 2011. I Realdania arbejder vi med samfundsansvar tæt på kerneaktiviteterne – når vi bidrager til filantropiske projekter, når vi selv er bygherre, driftsherre, eller når vi er investor, samt i det daglige arbejde gennem vores interne adfærd. •

Realdania

